

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mateja Mlakar

**VLOGA SLOVENIJE PRI VKLJUČEVANJU HRVAŠKE V
EVROPSKE INTEGRACIJSKE TOKOVE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mateja Mlakar

Mentor: doc. dr. Damjan Lajh

**VLOGA SLOVENIJE PRI VKLJUČEVANJU HRVAŠKE V
EVROPSKE INTEGRACIJSKE TOKOVE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

VLOGA SLOVENIJE PRI VKLJUČEVANJU HRVAŠKE V EVROPSKE INTEGRACIJSKE TOKOVE

Z zadnjo širitvijo 1. januarja 2007 Evropska unija obsega zvezo 27 držav članic in 493 milijonov prebivalcev. Od ustanovitve Evropske skupnosti za premog in jeklo leta 1951 se je področje, ki ga danes združuje EU, razmahnilo vse od Portugalske na zahodu, Švedske in Finske na severu, do Malte in Cipra na jugu. Nedavna ponovna združitev držav Srednje in Vzhodne Evrope je nedvomno pokazatelj, da želja po vključitvi v unijo pripomore k stabilizaciji demokracije v državah kandidatkah. Težišče širitve se je sedaj premaknilo na področje Zahodnega Balkana, kjer se države nekdanje Jugoslavije pripravljajo na potencialen vstop v EU. Proces evropeizacije se najbolj aktivno izvaja na Hrvaškem, ki je tudi najverjetnejša naslednja nova članica unije. Diplomsko delo se ukvarja s postopkom vključevanja Hrvaške v evropske integracijske tokove in vlogo, ki jo je pri tem odigrala Slovenija. Slednja je nedavno uspešno zaključila predpristopna pogajanja in je skupaj s še devetimi evropskimi državami maja leta 2004 sodelovala v peti širitvi. Slovenija je prva nova država članica, ki ji je bila zaupana naloga vodenja EU in je 1. januarja 2008 prevzela šestmesečno evropsko krmilo.

Ključne besede: Evropska unija / širitev / evropeizacija / Zahodni Balkan / Hrvaška.

SLOVENIAN CONTRIBUTION TO EUROPEAN INTEGRATION PROCESS IN CROATIA

Last enlargement took place on January 1st 2007 and lead to comprehension of 27 member states with 493 million inhabitants. The area has extended since establishment of European Community for Steal and Coal in 1951 and is today expanding all the way from Portugal in west, Sweden and Finland in north to Malta and Cyprus on south. Recent re-uniting of Central and Eastern Europe has undoubtedly indicated that incentive to include into union assists to stabilization of democracy in candidate countries. Enlargement gravity has shifted to Western Balkans region where former Yugoslav republics are preparing for potential accession to EU. Europeanization process is currently most actively implemented in Croatia that is most likely candidate for new member state. Main object of this paper is to present European integration process in Croatia and Slovenian contribution to its development. Latter has recently successfully concluded pre-accession negotiation process and cooperated in fifth enlargement among other nine European countries in May 2004. Slovenia is first new member state that was entrusted with presiding over EU and took over presidency for next six months on January 1st 2008.

Key words: European Union / enlargement / Europeanization / Western Balkans / Croatia.

KAZALO

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	6
UVOD.....	7
1. METODOLOŠKI OKVIR.....	8
1.1 Opredelitev problema in cilj analize.....	8
1.2 Hipoteze.....	8
1.3 Struktura analize in uporabljene metode	9
2. OPREDELITEV KONCEPTA EVROPEIZACIJE.....	10
2.1 Področja učinkov evropeizacije.....	12
2.2 Institucionalno prilagajanje.....	13
2.3 Učinki evropeizacije	15
3. HRVAŠKI POLITIČNI SISTEM PO RAZPADU SFRJ.....	17
3.1 Določila Ustave Republike Hrvaške iz leta 1990	17
3.2 Prvo desetletje po osamosvojitvi	19
3.3 Primerjava političnega razvoja v Sloveniji in na Hrvaškem po osamosvojitvi	21
3.4 Ustavne spremembe v letu 2001	23
3.5 Zunanja politika in približevanje evropskim integracijam	24
4. PRISTOPNI PROCES	27
4.1 Stabilizacijsko-pridružitveni proces	28
4.2 Pristopna pogajanja.....	32
5. ŠIRITEV	38
5.1 Vloga držav članic pri vključevanju kandidatk	38
5.2 Vloga Slovenije na področju Zahodnega Balkana.....	40
5.3 Finančna pomoč EU državam kandidatkam	42
5.3.1 Obnova.....	43
5.3.2 CARDS	43

5.3.3 PHARE	44
5.3.4 ISPA.....	46
5.3.5 SAPARD.....	46
5.3.6 IPA	47
6. VLOGA SLOVENIJE PRI VKLJUČEVANJU HRVAŠKE V EU	49
6.1 Pregled bilateralnega sodelovanja	49
6.2 Predsedovanje Slovenije EU.....	53
7. SKLEPNE UGOTOVITVE	58
LITERATURA:	62
Samostojne publikacije	63
Internetni viri	64
KAZALO TABEL	
Tabela 2.1.1.....	12
Tabela 2.2.1.....	14
Tabela 6.1.1.....	50

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

EU	Evropska unija
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica (Hrvaška demokratična skupnost)
SAP	Stabilisation and Association Process (Stabilizacijsko-pridružitveni proces)
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Mednarodno sodišče za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije)
PEU	Pogodba o Evropski uniji
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Pomoč Skupnosti za obnovo, razvoj in stabilizacijo)
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (Instrument za predpristopne strukturne politike)
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Poseben pristopni program za kmetijstvo in podeželski razvoj)
PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies (Pomoč za gospodarsko prestrukturiranje v državah srednje in vzhodne Evrope)
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance (Instrument predpristopne pomoči)
ERC	Ekološko-ribolovna cona
SVEZ	Služba vlade Republike Slovenije za evropske zadeve
TMIS	Tesno medinstitucionalno sodelovanje
OZN	Organizacija združenih narodov
VS OZN	Varnostni svet Organizacije združenih narodov

UVOD

Evropska unija (EU) predstavlja edinstveno nadnacionalno integracijo evropskih demokratičnih držav, ki so oblikovale povezavo z namenom širitve miru in doseganja skupne blaginje. Pomemben delež k združevanju držav, ki so se v osnovi odrekle delu nacionalne suverenosti, so pridali tudi obeti po gospodarskih vzpodbudah, katere so na razpolago državam članicam. Število držav integracije se je od ustanovitvenih šest leta 1951 zmeroma povečevalo skozi desetletja, vse do leta 2004, ko se je zgodila edinstvena širitev in je pripomogla k ponovni združitvi pred tem z »železno zaveso« razdeljene Evrope. Ciper, Malta ter osem držav Srednje in Vzhodne Evrope, med katere sodi tudi Slovenija, je v dobrem desetletju po razkroju komunistične ideologije uspelo utrditi demokratične prvine v njihovih na novo vzpostavljenih političnih sistemih in zadostiti gospodarskim kriterijem, ki jih EU pogojuje kandidatkam za vstop.

Po pristopu Bolgarije in Romunije leta 2007 se je težišče širitve preneslo na bližji Zahodni Balkan, kjer želi EU s potencialno vključitvijo vzpodbuditi predvsem notranjepolitične reforme v državah nekdanje Jugoslavije, ki bi omogočile dolgoročno stabilnost v Evropi. Diplomaska naloga se osredotoča zgolj na proces vključevanja Hrvaške v EU, ki je trenutno najresnejša kandidatka za naslednji krog širitve in je uspela v primerjavi z ostalimi državami narediti največji korak k članstvu v integraciji. Pri tem bom poskušala ugotoviti, ali v hrvaških pristopnih pogajanjih prihaja do prenosa dobrih praks in sodelovanja s Slovenijo na podlagi njenega nedavnega uspešnega zaključka pogajanj in vstopa v EU.

Pri raziskovanju vloge Slovenije v procesu hrvaškega vključevanja v unijo sem se nepričakovano morala soočiti z nedostopnostjo virov, ki bi na formalni ravni potrjevali sodelovanje med državama. Za dodatne informacije sem zaprosila Bojano Černe in Andreja Engelmana, oba predstavnika Službe vlade Republike Slovenije za evropske zadeve s kompetencami na področju širitve EU. Kot sta mi pojasnila, je določena stopnja zaupnosti podatkov potrebna zaradi aktualnosti procesa vključevanja, zato bodo konkretni dokumenti javno dostopni šele, ko bodo pogajanja zaključena. Do pomanjkanja uradnih virov pa prihaja tudi zaradi neformalne stopnje bilateralnega sodelovanja med državama.

1. METODOLOŠKI OKVIR

1.1 Opredelitev problema in cilj analize

V zadnjih desetletjih je znotraj evropskega območja opazen razmah procesa evropeizacije, ki se je po razpadu Jugoslavije razširil tudi na balkansko področje. Vojna, ki je po odhodu iz skupne države Sloveniji prihranila najhujši obraz, Hrvaški ni prizanesla in jo je zaradi tega pahnila v večleten zastoj. V tem času se je Slovenija že začela uspešno vključevati v mednarodne institucije in se približala statusu razvitih evropskih držav, ki ga je dosegla z vključitvijo v EU. Slovenija se kot članica EU in v prvi polovici leta 2008 celo predsedujoča Svetu EU, aktivno zavzema za širitev unije na države Zahodnega Balkana.

V diplomskem delu se bom ukvarjala s procesom evropeizacije in njegovo vlogo pri izgradnji institucionalnega sistema na Hrvaškem. Zanimal me bo tudi vpliv omenjenega procesa na stabilizacijo celotne regije. Podrobneje se bom osredotočila na vključevanje Hrvaške v EU in pri tem opredelila vlogo Slovenije pri njenem približevanju evropskim standardom. Cilj diplomskega dela je ugotoviti, ali med državama prihaja do prenosa dobrih praks v procesu vključevanja Hrvaške v EU.

1.2 Hipoteze

Pri proučevanju zgoraj zastavljenih tem sem si zastavila naslednje hipoteze, ki jih bom skozi diplomsko nalogo potrdila ali zavrnila:

H₁: Po prenovi političnega sistema leta 2000 je proces približevanja Hrvaške Evropski uniji doživel zagon, ki je sledil zgolj inkrementalnim spremembam v 90-ih letih.

H₂: Vključitev Slovenije v evropske povezovalne procese ima pozitivne posledice za nadaljnjo širitev EU na področje Zahodnega Balkana.

H₃: Slovenija je Hrvaški pri vključevanju v EU najbolj pripomogla kot partnerska država v evropskih projektih pomoči državam pristopnicam.

1.3 Struktura analize in uporabljene metode

Pri pisanju diplomske naloge bom najprej teoretično opredelila koncept evropeizacije. V naslednjem poglavju bom predstavila politični sistem Republike Hrvaške in izpostavila ustavne spremembe, ki so sledile po smrti predsednika Franja Tuđmana. Sledilo bo poglavje, v katerem bom proučila dosedanji proces institucionalnega prilagajanja in vključevanja Hrvaške v EU. Na koncu bom poskušala ugotoviti, ali med državama prihaja do prenosa dobrih praks na institucionalnem nivoju.

Za proučevanje teme bom uporabila naslednje metode.

- opisno metodo za razlago teoretičnih pojmov,
- analizo primarnih pravnih virov,
- analizo in interpretacijo sekundarnih virov: strokovne literature in člankov, knjig, internetnih virov,
- intervju,
- primerjalno metodo za potrjevanje oz. zavračanje hipotez.

2. OPREDELITEV KONCEPTA EVROPEIZACIJE

Koncept evropeizacije se najpogosteje uporablja v zvezi s političnim, ekonomskim, socialnim, kulturnim in še marsikaterim področjem delovanja Evropske unije. Zaradi širokega spektra procesov, ki ga sam pojem znotraj evropskih politik in mednarodnih odnosov zajema, je bil ob koncu preteklega stoletja verjetno eden izmed najpogosteje uporabljenih konceptov raziskovanja EU (Featherstone 2003: 5). Ravno zaradi omenjenega dejstva je nemogoče oblikovati enotno definicijo, ki bi ponudila politološko opredelitev koncepta.

Featherstone (2003: 5–12) je v svoji analizi akademskih člankov v obdobju od 1981 do 2001 prišel do zaključkov, da so znanstveniki v družboslovju z omenjenim konceptom evropeizacije zajemali predvsem štiri širše kategorije: *zgodovinske procese*, ki so se nanašali na širitev evropske pristojnosti in družbenih norm, *kulturno raznovrstnost*, za katero je značilna razpršitev kulturnih vrednot in vzorcev vedenja na meddržavni ravni znotraj Evrope, *proces institucionalnega prilagajanja*, ki opisuje prilagajanje splošnih administrativnih institucij raznim obveznostim, posredno ali neposredno izvirajočih iz samega članstva v EU, ter *prilagajanje javnih politik in javnopolitičnih procesov*, ki se nanaša na prilagajanje procesov oblikovanja in izvajanja domačih javnih politik v skladu z delovanjem na evropski ravni.

Evropeizacijo je najpreprosteje opredelil Howell (v Boh 2005: 33) kot proces vzajemnega vplivanja med nacionalno državo in EU, v katerega so zajeti tako procesi vplivanja od spodaj navzgor (*bottom-up*), kot tudi od zgoraj navzdol (*top-down*). Za slednje je značilno proučevanje omenjenega procesa z vidika vpliva nadnacionalne ravni na (sub)nacionalne institucionalne strukture, procese in javne politike, prvi pa se s povezovanjem držav v nadnacionalno tvorbo v nastajanju osredotočajo na razvoj političnih struktur na nadnacionalni ravni (Lajh 2006: 38). S Howellom se strinjata Featherstone in Radaelli (2003) in evropeizacijo definirata kot proces strukturnih sprememb, ki različno vpliva na posameznike, institucije, ideje in interese (Featherstone 2003: 3).

Tudi Olsen (2003) je dojemal proces obojestransko in pri svoji razlagi k razumevanju ponudil pet pojavov, ki nam opisujejo različne elemente evropeizacije: spremembo zunanjih meja, razvoj institucij na EU ravni, »izvoz« oblik politične organizacije izven evropskih meja, politični projekt združevanja in ustvarjanja močne evropske skupnosti, raztezanje nadnacionalnih vzorcev v nacionalne in subnacionalne sisteme vladavine (Olsen 2003: 334). S tem avtor pojmuje evropeizacijo kot dosežek političnega združevanja Evrope, ki s svojimi nenehnimi širitvami pripomore k oblikovanju enotnega političnega prostora na evropskem kontinentu (Olsen v Boh 2005: 36).

Področje raziskovanja učinkov evropeizacije je zelo široko in je zato lahko podvrženo konceptualnemu raztezanju, na kar nas opozarja Radaelli (2003: 27). Predvsem moramo razlikovati proces evropeizacije od drugih povezovalnih konceptov: konvergence, harmonizacije, integracije. Radaelli dojema *konvergenca* kot posledico evropeizacije in s tem izkazuje razliko med samim procesom in njegovimi posledicami (Radaelli 2003: 33). *Harmonizacija* po njegovem mnenju predvsem prispeva k zmanjševanju regulativnih raznolikosti, medtem ko evropeizacija spodbuja spremembo domačih politik, a pri tem državam ne omejuje pri sprejemanju zanje najbolj optimalne rešitve na posameznem področju (Radaelli 2003: 33). Evropeizacija tako lahko povzroča bodisi konvergenca bodisi divergenca na posameznih javnopolitičnih področjih (Lajh 2006: 39). Teorije *integracije* se ukvarjajo z ontološko ravni raziskovanja, ki pojasnjuje sam proces povezovanja držav, medtem ko se evropeizacija osredotoča na post-ontološko raven in pri tem raziskuje konkretne učinke, ki jih predhodno omenjeno združevanje držav sproža pri svojem delovanju (Radaelli 2003: 33, Grabbe 2003: 310).

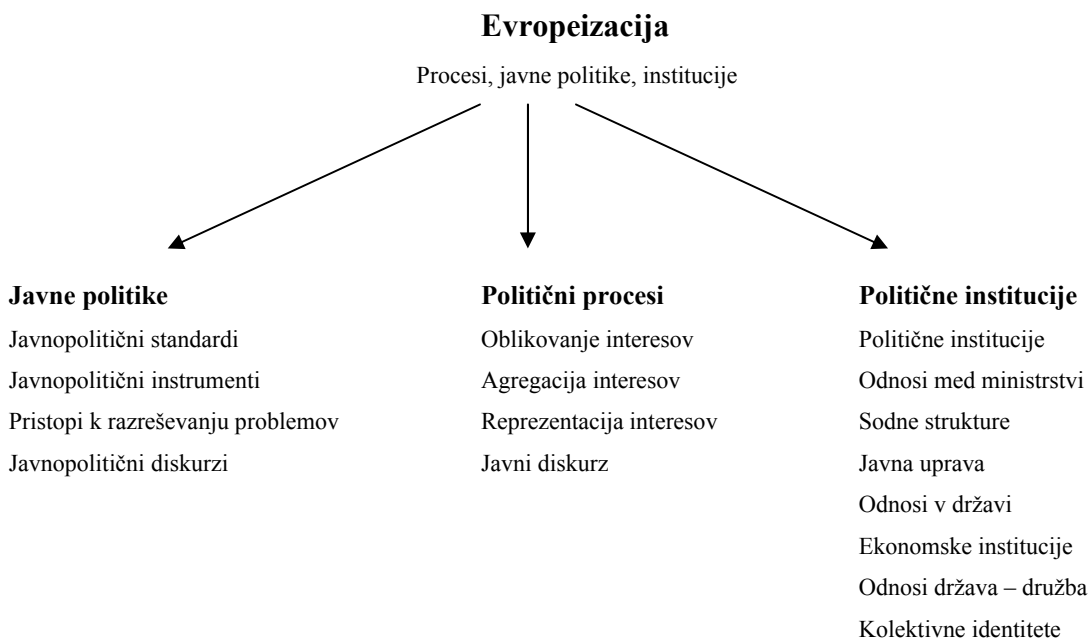
Iz zgoraj naštetih definicij evropeizacije lahko sklepamo, da obstaja skoraj toliko različnih opredelitev koncepta, kot je njegovih raziskovalcev. Za potrebe naloge se bom osredotočila na evropeizacijo kot proces interakcije med EU in nacionalno ravni, pri čemer bo poudarek na izvrševanju procesa od zgoraj navzdol. S tem bom prikazala vpliv nadnacionalne ravni na sprejemanje politik in oblikovanje struktur na nacionalni ravni.

2.1 Področja učinkov evropeizacije

Dandanes se pri raziskovanju povezovanja držav na evropskem kontinentu znanstveniki osredotočajo na vlogo EU pri transformiranju nacionalnih struktur in postopkov odločanja - v kolikšni meri, v kateri smeri in v kateri časovni točki je njena vloga najizrazitejša (Kallestrup v Lajh 2006: 41).

S tem so poskušali oblikovati oziroma razvrstiti področja, na katera pušča omenjeni proces najbolj vidne učinke. Börzelova in Risse (2003: 57–63) sta med prvimi na nacionalni ravni klasificirala področja politike, katere sestavni del predstavljajo javne politike, politični procesi in institucije kot evropeizaciji najbolj podvržena področja (glej tabelo 2.1.1).

Tabela 2.1.1: Učinki evropeizacije na nacionalni ravni

Vir: Börzel in Risse 2003: 60.

Pri zgornji klasifikaciji pa avtorja v raziskovanje nista vključila predvidenega vpliva na javnopolitične igralce, ki sodelujejo pri oblikovanju, sprejemanju odločitev in njihovem izvajanju v javnopolitičnih procesih (Lajh 2006: 42). Na omenjen vidik opozarja Radaelli (2003: 35–36), ki trdi, da lahko evropeizacija javnih politik poteka v različnih oblikah in s tem vpliva na vse elemente javnih politik, kot npr. akterje, vire in

javnopolitične instrumente. Pri tem lahko po avtorjevih besedah »vpliva na stil javne politike, s tem da mu prida ali odvzame značilnosti konfliktnosti, korporativizma ali pluralizma, regulacije« (Radaelli 2003: 36).

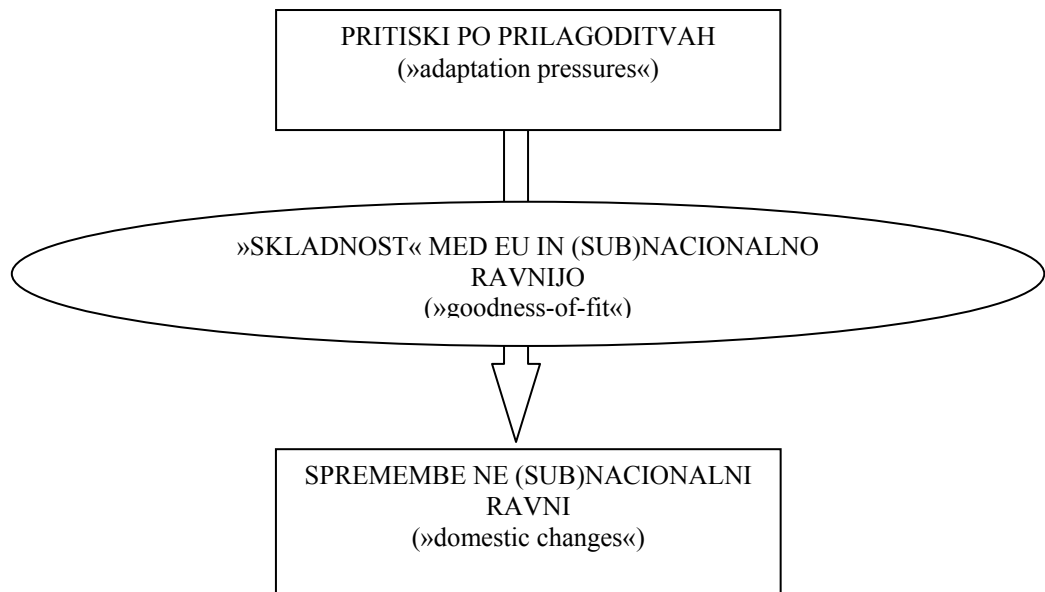
2.2 Institucionalno prilagajanje

Ko govorimo o institucionalnem prilagajanju, ki ga države v EU izvajajo, se le-to nanaša predvsem na zahtevane spremembe v delovanju političnega sistema in prilagoditve v javnopolitičnih dejavnostih. *Acquis Communautaire* opredeljuje posamezna področja, iz katerih država članica prenese izvajanje dela suverenosti na EU kot mednarodno organizacijo, kar Lajh (2006: 44) označuje kot prilagajanje javnopolitičnih igralcev in postopkov odločanja procesom oblikovanja in izvajanja skupnih evropskih politik.

Institucionalno prilagajanje zajema spreminjanje akcij, rutin in celo formalnih ustanov in postopkov (North v Lajh 2006: 45) in je odvisno od stopnje pritiska po prilagoditvi (*adaptational pressure*). Börzelova in Risse opozarjata, da »nižja kot je kompatibilnost med evropskimi in nacionalnimi procesi, politikami in institucijami, višji je pritisk po prilagoditvi« (Börzel in Risse 2003: 61). Stopnja prilagoditvenega pritiska je torej nižja na področjih, kjer se nacionalna zakonodaja posamezne države ne razlikuje bistveno od evropskih regulativ. Nenazadnje pa lahko ugotovimo, da prilagoditveni pritisk generirajo evropske politične institucije, ki vsebujejo strukture avtoritativnega sprejemanja odločitev. Te odločitve lahko trčijo z nacionalnimi strukturami oblikovanja politik, pri čemer države članice nimajo rezervne možnosti implementacije odločitev, pogojevano z dejstvom, da zakonodaja EU predstavlja temelj pravnega reda v državi (glej tabelo 2.2.1) (Börzel in Risse 2003: 61).

Države članice se zaradi zmanjševanja stroškov, ki so na nacionalni ravni nujno povezani s prilagajanjem posameznih področij nadnacionalnim strukturam, prizadevajo za čim večji prenos lastnih politik na evropsko raven. (Börzel in Risse 2003: 62). Pri tem se z največjimi prilagoditvenimi pritiski po Lajhovem mnenju (2006: 46) srečujejo države pristopnice EU, ki so bile izvzete iz procesa prenosa svojih preferenc na evropsko raven.

Tabela 2.2.1: Pritiski po prilagoditvah kot posledica procesov evropeizacije

Vir: Lajh 2006: 45.

Knill in Lehmkuhl (v Lajh 2006: 46) možne institucionalne spremembe opisujeta s tremi mehanizmi evropeizacije:

- *pozitivna integracija*¹: EU vrši neposreden pritisk po institucionalnih spremembah in konkretno predpisuje možne institucionalne rešitve, kar državam članicam dopušča le malo diskrecije pri vzpostavljanju primerne ureditve.
- *negativna integracija*²: vpliva na sprejemanje potrebnih prilagoditev na nacionalni ravni na posameznem javnopolitičnem področju
- *okvirna integracija*³: posredno vpliva na nacionalno oblikovanje preferenc s spreminjanjem vrednot, prepričanj in načina delovanja javnopolitičnih igralcev.

¹Nacionalno ureditev v večini primerov ni mogoče kar odpraviti, da bi na tak način sprejeli novo in z njo uokvirili javnopolitične cilje in sprostili trgovanje. V ta namen je potrebno nacionalno zakonodajno nadomestiti s skupnimi regulativami, ki jih predpiše EU (Young 2005: 102).

²Negativna integracija odpravlja nacionalno zakonodajo, ki predstavlja oviro gospodarski izmenjavi in se lahko zgodi kot rezultat političnega sporazuma med vladami držav članic na predlog Evropske komisije. Največkrat pa je negativna integracija rezultat nekompatibilnosti nacionalne zakonodaje z določili pogodb, ki so bile sprejete na podlagi sodnih postopkov (Young 2005: 103).

³Pri okvirni integraciji govorimo o ohlapnem oblikovanju skupnih okvirov delovanja na nadnacionalni ravni (Agh v Lajh 2006: 46).

2.3 Učinki evropeizacije

Eden izmed številnih znanstvenih raziskovalcev, ki so se v zadnjem desetletju ukvarjali z empiričnim raziskovanjem učinkov evropeizacije je Lodge, ki govori o treh možnih izidih: *ohranitev* prejšnjega sistema, kar pomeni, da so bile potrebne spremembe zavrnjene in ni prišlo do njihovega integriranja z novimi javnopolitičnimi formami; *prilagoditev (delno inženirstvo)* prejšnjega sistema, ko javnopolitične spremembe ne vplivajo bistveno na samo jedro javne politike, ampak ga zgolj razširjajo; *transformacija*, ki dejansko spremeni institucionalno ureditev javne politike (Lodge v Lajh 2006: 47).

Radaelli (2003) je predhodno omenjeni razvrstitvi dodal še četrto dimenzijo: zmanjševanje (retrenchment) evropeizacije. Podobno kot Lodge opisuje tri možne posledice procesa evropeizacije: *inercijo*, ki se kaže kot situacija brez vidnejših sprememb v sistemu in nastane zaradi ocene države članice, da se evropska politična sfera preveč razlikuje od lastnega političnega delovanja, *absorpcija* nakazuje na sprejemanje določenih prilagoditev, ki pa ne vplivajo bistveno na jedro nacionalnih struktur in političnih procesov, medtem ko *transformacija* vnese temeljne spremembe v javnopolitične vzorce delovanja države članice (Radaelli 2003: 37–38). Zmanjševanje evropeizacije vidi Radaelli kot možen četrti učinek, ki paradoksalno opisuje odmik posameznega področja na nacionalnem nivoju od prakse na evropski ravni (Radaelli 2003: 38).

Pri proučevanju evropeizacije na področju nekdanje Jugoslavije moramo upoštevati specifične razmere, v katerih so se posamezne države znašle po razpadu skupne entitete. Med zunanje faktorje, ki so pomembno vplivali na potek evropeizacije, tako uvrščamo vključenost posamezne države v vojno, ki je sledila odcepitvi od skupne države, etnične razcepitve na njenem ozemlju, družbeno-ekonomske faktorje, vlogo političnih voditeljev in razvoj civilne družbe (Lajh in Krašovec 2007: 77). Omenjeni faktorji so značilni za predhodno fazo v procesu evropeizacije in so se po odločitvi za samostojnost izrazili v sprejetih ustavnih izbirah, njihovih potencialnih spremembah v procesu demokratične tranzicije in utrditvi v procesu demokratične konsolidacije. V samem procesu evropeizacije vplivajo na podpis Evropskega sporazuma, oblikujejo

predpristopno obdobje in pogajalski proces vse do podpisa polnopravnega članstva v EU.

V zgornjih poglavjih je na kratko predstavljena teorija evropeizacije, na podlagi katere bom v nadaljevanju temeljiteje razdelala sam proces vključevanja Hrvaške v evropske integracijske tokove. Poleg Slovenije, ki je proces evropeizacije že uspešno zaključila s priključitvijo ostalim evropskim članicam integracije, je ravno Hrvaška naslednja kandidatka, ki se je do sedaj omenjenemu cilju od vseh novonastalih držav na ozemlju nekdanje Jugoslavije uspela najbolj približati. V skladu z omenjenim dejstvom so v ostalih državah učinki evropeizacije vidni v manjši meri.

3. HRVAŠKI POLITIČNI SISTEM PO RAZPADU SFRJ

Uspešno izpeljana tranzicija je predstavljala eno izmed ključnih poglavij v nastajanju novih demokratičnih političnih sistemov v celotnem posocialističnem prostoru. Pri tem odraža oblikovanje ustavnega sistema oblasti osrednji temelj, na katerem sloni prihodnje delovanje države in njenih političnih institucij. Najvplivnejši politični igralci so odigrali bistveno vlogo pri formiranju novih institucionalnih rešitev. Prilagajali so jih svojim trenutnim preferencam, v določenih primerih so skušali ohraniti kontinuiteto prejšnjega sistema in ga prilagoditi novim ideološkim predpostavkam, nekateri pa so se zgledovali po zahodnoevropskih sistemih (Lajh 2005: 45).

Na področju nekdanje Jugoslavije se je ob koncu osemdesetih in na začetku devetdesetih let razvilo opozicijsko gibanje, ki je pripomoglo k mirni zamenjavi političnega sistema tudi na Hrvaškem. Pod njegovim vplivom je prejšnja politična elita privolila v miren sestop z oblasti in s tem omogočila prve svobodne volitve. Leta 1990 je bila sprejeta prva Ustava Republike Hrvaške, ki je temeljila na načelu delitve oblasti med zakonodajno, izvršno in sodno vejo oblasti. Natančneje je odnos med zakonodajno in izvršno oblastjo izražal parlamentarizem v obliki polpredsedniškega sistema. Na ravni družbenega sistema je ustava poleg parlamentarne demokracije potrjevala človekove in državljske pravice, politični pluralizem, svobodni trg in unitarno državo.

3.1 Določila Ustave Republike Hrvaške iz leta 1990

Polpredsedniško ureditev političnega sistema lahko na hrvaškem ozemlju zasledimo že od leta 1848, ko je ban Josip Jelačić sam imenoval *banski svet*, prvo hrvaško vlado v modernem pomenu besede, pa v podobnih različicah vse do leta 1918 (Sokol 1991: 607). Na ta način je omenjena ureditev že tradicionalno vpeta v notranjepolitično ureditev Hrvaške in je bila sprejeta tudi kot temeljna značilnost ustave v novonastali demokratični republiki. K temu je predvsem pripomogla težnja po visoki stopnji demokratičnosti političnega sistema ob zagotavljanju njegove učinkovitosti in stabilnosti v celoti (Sokol 1991: 607).

Ustava Republike Hrvaške je opredeljevala predsednika države kot državnega poglavarja in predpisovala njegovo funkcijo da zastopa državo doma in v tujini, skrbi za obstoj in enotnost države ter stabilnost državne oblasti⁴. Temeljne dolžnosti predsednika republike se po ustavi niso razlikovale bistveno od dolžnosti poglavarjev v ostalih evropskih demokratičnih državah, ne glede na sistem ureditve državne oblasti: sprejema uredbe z zakonsko močjo v primeru vojnega stanja in v drugih primerih, ko organi državne oblasti ne morejo redno opravljati ustavnih dolžnosti; na podlagi odločitve predstavniškega doma napoveduje vojno in sklepa mir; lahko skliče sejo vlade in ji v tem primeru predseduje; razpisuje volitve za oba domova hrvaškega državnega sabora; razpusti vlado, ki ji je bila izglasovana nezaupnica; razglaša zakone; razpiše referendum; daje pomilostitve; podeljuje oblikovanja in priznanja; odloča o ustanavljanju diplomatskih in drugih predstavništev v tujini; sklepa mednarodne pogodbe in podobno (Ustava Republike Hrvaške ali Ribičič 2000: 85–86).

Poleg zgoraj omenjenih pa sta bili samo dve dolžnosti značilni za polpredsedniški sistem: pravica predsednika, da je imenoval in razreševal dolžnosti predsednika vlade Republike Hrvaške in da je na predlog predsednika vlade imenoval in razreševal dolžnosti njene podpredsednike in člane⁵. Ti dve pooblastili predsednika republike, ki sta se navezovali na 111. člen ustave, po katerem je bila vlada odgovorna predsedniku republike in Predstavniškemu domu hrvaškega sabora, sta predstavljali eno izmed temeljnih razlik med parlamentarno in polpredsedniško ureditvijo državne oblasti. V čistem parlamentarnem sistemu predsednik republike parlamentu samo predlaga kandidata za predsednika vlade, parlament pa izvoli predsednika in člane vlade. Poleg tega je vlada odgovorna samo parlamentu in ne tudi državnemu poglavarju (Sokol 1991: 609). Medtem ko vlada in še posebej njen predsednik v čistem parlamentarnem sistemu predstavljata bistvo delovanja države, njen poglavar pa je samo ustavnopolitična figura, imata v polpredsedniškem sistemu obe telesi izvršne oblasti resnična ustavna pooblastila, pri čemer so pooblastila predsednika republike večja in bolj odločujoča. Zato je imel predsednik republike v okviru dualizma izvršne oblasti v primerjavi z vlado močnejši položaj in nadrejeno vlogo (Ribičič 2001: 86).

---

⁴ 94. člen Ustave Republike Hrvaške.

⁵ 98. člen.

Nedvomno je k poudarjeni vlogi in položaju predsednika republike na Hrvaškem vse od sprejema ustave veliko pripomoglo tudi dejstvo, da je bil predsednik republike hkrati tudi predsednik politične stranke (Hrvaška demokratična skupnost, HDZ), ki ji je v obeh domovih hrvaškega državnega sabora pripadala večina poslancev. Kakšnih deset let sta HDZ in njen predsednik obvladovala vse najpomembnejše državne politične funkcije in se obnašala do države kot svoje lastnine za uresničevanje osebnih političnih ciljev. Vse, ki so se kakorkoli upirali njihovi politiki, so razglašali za sovražnike države, ki hočejo ogroziti samostojnost Hrvaške (Ribičič 2001: 87).

Ustava iz leta 1990 je kot nosilca zakonodajne veje na osnovi načela delitve oblasti določala hrvaški parlament – sabor. Prvotno je bil sabor dvodomen predstavniški organ, v katerem je spodnji (predstavniški) dom predstavljal vse državljane Hrvaške, zgornji (regijski) dom pa 20 županij – teritorialnih enot in mesto Zagreb⁶. Predstavniški dom (Zastupnički dom) sabora je imel najmanj 100 in največ 160 predstavnikov, ki so bili izvoljeni na neposrednih volitvah za obdobje štirih let. Izvrševal je predvsem zakonodajno funkcijo in funkcijo nadzora nad delom vlade, ni pa imel vpliva na oblikovanje slednje.

Zgornji dom parlamenta (Županijski dom) je do svoje odprave leta 2001 sodeloval pri opravljanju zakonodajne funkcije. Sestavljalo ga je 63 predstavnikov županij in mesta Zagreb in pet za državo posebno zaslužnih državljanov, ki jih je imenoval predsednik republike (Lajh 2005: 57). Predstavniškemu domu je lahko na primer predlagal sprejem zakonov in razpis referendumov, razpravljal in dajal je mnenja predstavniškemu domu o vseh zadevah znotraj njegovih pristojnosti in navsezadnje imel možnost izglasovati suspenzivni veto na predlog zakona. Z ustavnimi spremembami v letu 2001 je bil zgornji dom sabora odpravljen.

3.2 Prvo desetletje po osamosvojitvi

Celotno desetletno obdobje je močno zaznamovala vojna, ki je s svojim pomikanjem od severa proti jugu v regiji postajala vse bolj intenzivna in brutalna. Hrvaška se je z vojno agresijo soočala kar štiri leta, vse od osamosvojitve od Jugoslavije leta 1991, pa do

---

⁶ Republika Hrvaška je teritorialno (upravno) razdeljena na 20 županij in mesto Zagreb (Lajh 2005: 57).

osvoboditve svojega ozemlja v letu 1995. Vojna je tranzicijske procese v državi postavila na drugi tir, ker sta ustanovitev in obramba novonastale entitete nedvoumno predstavljali prednost pred preobrazbo političnega in družbenega ustroja (Kasapović 2001: 16). Nedvoumno pa je tudi nestabilnost celotne regije in krhkost novonastalih demokratičnih sistemov v sosednjih državah pomembno vplivala na upočasnitev demokratične tranzicije na Hrvaškem.

Predsednik države Franjo Tuđman je bil nedvoumno najpomembnejši akter hrvaške politike v prehodnem obdobju med leti 1990 in 2000. Njegova premočna pozicija v političnem življenju ni izhajala izključno iz zgoraj omenjenih institucionalnih ureditev, ampak je sledila tudi nizu dodatnih predpostavk njegovega delovanja (Kasapović 2001: 21).

Ena izmed najvidnejših je bila vsekakor desetletno stanje »harmonije« med predsednikom države in parlamentarno večino. V treh ciklikih volitev za zgornji dom parlamenta v letih 1990, 1992 in 1995 je predsednikova stranka HDZ osvojila relativno večino in s tem dosegla absolutno večino mandatov. Leta 1990 ji je z osvojenimi 42% glasov na volitvah v skladu z volilnim sistemom pripadlo kar 69% mandatov v parlamentu (Kasapović 2001: 227–229). Leta 1992 je bil uveden kombiniran volilni sistem, po katerem so 50% poslancev sabora volili po proporcionalnem, 50% pa po večinskem volilnem sistemu. V proporcionalnem delu je HDZ osvojila 43,7% glasov in dobila 31 mandatov od 60, v večinskem delu pa je osvojila kar 54 mandatov od 60 (Prunk 2002: 148). S skupno osvojenimi 44,7% glasov ji je v saboru pripadlo 62% poslancev (Kasapović 2001: 227–229). Leta 1995 ji je podpora na volitvah še narasla na 45,2% glasov volivcev, ki so ji v parlamentu prinesli 59% poslancev (Kasapović 2001: 227–229). Poleg tega je dosegla večino tudi v volitvah za drugi dom parlamenta v letih 1993 in 1997, s čimer je bila onemogočena vsakršna obstrukcija ali blokada sprejemanja nove zakonodaje. Kot pravi Kasapovićeva (2001: 21), je parlament »v osnovi deloval kot legislativni, vlada pa kot eksekutivni »servis« državnega poglavarja.«

Na dominantni položaj predsednika države v politični sferi je bistveno vplivala tudi karizmatična narava vladajoče stranke HDZ, ki pa je svojemu članstvu služila predvsem kot izraz družbenega statusa. Poleg tega je članstvo in vodstvo v družbi zastopalo zelo

različne, razpršene vrednote, s katerimi je stranka odrejala vsebino nacionalnih in lokalnih politik (Kasapović 2001: 21). Posledično je v družbi prihajalo do kršitev temeljnih liberalno-demokratskih pravic, kar se je odražalo v skrunjenju pravic etničnih manjšin in splošnih človekovih pravic, politizaciji religije, korupciji, nepotizmu, favoritizmu in klientelizmu v političnem in družbenem življenju, v strankarski kontroli javnih medijev in finančno-političnih pritiskih na neodvisne medije, zlorabi varnostnih služb v obračunih s političnimi nasprotniki, neodvisnimi novinarji in intelektualci, političnim nadzorom nad sodstvom, delni »tíhi« rehabilitaciji ustaške politične dediščine, akterjev in simbolov in podobno (Kasapović 2001: 21).

Dejanske strankarske odločitve so se sprejemale na neformalnih zborih in v vzporednih organizacijah. Najpomembnejša so predstavljala razna predsednikova telesa, ki so jih sestavljali funkcionarji in člani vladajoče stranke. Največja politična moč je bila dolgo skoncentrirana v predsednikovem Svetu za obrambo in nacionalno varnost in Svetu za strateške odločitve (Kasapović 2001: 22). Odločitve, ki sta jih sprejemali omenjeni telesi, so obvezovale vsa formalna strankarska telesa kot tudi parlament, v katerem je imela HDZ absolutno večino poslancev, in enostrankarsko vlado. Z izkoriščanjem državne oblasti je HDZ celotno desetletje ustvarjala številne klientelistične skupine, ki so svoj privilegirani dostop do javnih dobrin plačevale s politično podporo omenjeni stranki.

Opozicijske stranke so se soočale s številnimi težavami pri vzpostavljanju vsakršne alternative proti tako močni vodilni stranki. Nemalo je k temu pripomogla tudi vojna, ki je nenehno vzpodbujala nacionalno poenotenje, tako v strankarskem, kot tudi v družbenem življenju. Dejansko se je nemoč opozicije kazala v potlačenem nasprotovanju stranki na oblasti, kar je oslabilo vpliv opozicije v parlamentu in odpiralo dodatni prostor za politično prevlado HDZ-ja (Kasapović 2001: 24).

3.3 Primerjava političnega razvoja v Sloveniji in na Hrvaškem po osamosvojitvi

Če poskušamo primerjati politični razvoj v Sloveniji in na Hrvaškem v obdobju tranzicije med leti 1990 in 2000, lahko ugotovimo, da sta obe bivši jugoslovanski

socialistični republiki kljub enakemu družbenopolitičnemu sistemu v proces tranzicije vstopili s precej različnimi družbenoekonomskimi, kulturnimi in nacionalnimi izhodišči (Prunk 2002: 135). Za razliko od Slovenije se je protikomunistična opozicija na Hrvaškem, predvsem na račun močne srbske etnične skupnosti, težje in veliko počasneje organizirala. Junija leta 1989 so konservativne in bolj katoliške politične sile ustanovile najmočnejšo opozicijsko stranko HDZ, v katero so se začeli vključevati organizacijsko sposobni in vplivni disidenti in prebežniki iz hrvaške Zveze komunistov (Goldstein v Prunk 2002: 144). Po padcu komunizma in z novo vlado se je Hrvaška zaradi upora srbskega prebivalstva, ki ga je z oboroževanjem spodbujala Jugoslovanska armada, morala soočiti z vojno na lastnem ozemlju, čemur se je Slovenija z učinkovitimi obrambnimi operacijami in medijsko ter diplomatsko dejavnostjo uspela izogniti. Vojna je onemogočala normalno civilno življenje in političen razvoj, v posameznih obdobjih do leta 1995 je popolnoma zavrla tranzicijske procese, jih naredila netransparentne, kar je dopustilo divje lastninjenje in nedemokratično koncentracijo oblasti pri eni sami stranki (Prunk 2002: 147). Slovenija je z volitvami v letu 1992 prišla do prve široke sredinske vlade, ki jo je oblikoval premier Janez Drnovšek in je uspela spretno krmariti med liberalnim in konservativnim taborom na njeni poti do vstopa v evropske integracije.

Hrvaška se je tako v prvih letih po osamosvojitvi ukvarjala predvsem s ponovno integracijo med vojno odtujenih ozemelj in posledično povzročenimi konflikti med različnimi etničnimi skupinami znotraj države. S podpisom Daytonskega sporazuma leta 1995 v ameriškem mestu Dayton je mednarodna skupnost začela vršiti pritisk na Srbe, s čimer je želela rešiti konflikt na Balkanu⁷. Hrvaška je leta 1995 uspela vzpostaviti nadzor nad vsem svojim ozemljem, ki ga je zasedala kot socialistična republika v Jugoslaviji (Prunk 2002: 154). Zaradi vojnega dogajanja se notranjepolitično življenje ni moglo normalno razvijati, kar je rezultiralo v izoblikovanju polavtoritarnega režima pod vodstvom HDZ. Navkljub socialnim problemom, nizkim plačam delavcev, divjemu lastninjenju in precejšnji brezposelnosti v Sloveniji v prvi polovici 90-ih let, je v sledečem obdobju postajalo življenje v omenjeni državi vse bolj podobno življenju v deželah EU: znatna gospodarska rast,

---

⁷ Daytonski sporazum sicer neposredno ne ureja poveljnih razmer na ozemlju Hrvaške, temveč se ukvarja predvsem s prihodnostjo Bosne in Hercegovine. Hrvaška je bila poleg Republike Bosne in Hercegovine in Zvezne republike Jugoslavije ena izmed sopolisnic sporazuma, ki je dokončno omogočil zaustavitev nasilja na ozemlju nekdanje Jugoslavije (Pejanović 2006), zato ga omenjam na tem mestu kot zaključno dejanje srbske vojne agresije.

bruto produkt je rasel in z njim tudi življenjski standard (Prunk 2002: 156). Leta 1997 je Slovenija dosegala že skoraj 75% povprečnega bruto produkta EU na prebivalca, s čimer je dosegala raven Grčije in Portugalske. Ostajal je problem visoke brezposelnosti, nujno potrebne reforme pokojninskega sistema, problemi kmetijstva.

Po končani vojni in normaliziranih zunanjih razmerah se je na Hrvaškem začela pospešeno organizirati tudi opozicija. Predvsem po letu 1997 začnejo opozicijske stranke vse bolj neposredno nasprotovati režimu in vse manj ena drugi (Prunk 2002: 159). Slabo gospodarsko stanje, socialni problemi, visoka brezposelnost, velika socialna diferenciacija in divje nelegalno lastninjenje so vzpodbudili prve dvome režima v zmago na naslednjih parlamentarnih volitvah. Osnovna ločnica med opozicijo in vladajočo garnituro je bila vprašanje demokracije, zato so se prihajajoče volitve kazale kot volitve za demokracijo (Čular v Prunk 2002: 160). Jeseni 1999 je hitro napredujoča bolezen in smrt predsednika Tudjmana vzpostavila novo stanje, ki je navsezadnje januarja 2000 omogočilo volilno zmago opoziciji in sestop do tedaj prevladujoče HDZ z oblasti. S tem je bila odprta nova etapa demokratične konsolidacije na Hrvaškem.

3.4 Ustavne spremembe v letu 2001

Obdobje od leta 1995 do 2000 predstavlja posebno fazo konfrontacije v razvoju strankarskega sistema na Hrvaškem, ker je opozicija končno uspela strniti vrste in organizirati alternativo do tedaj predominantni HDZ. Konec vojne je pripomogel k odpiranju političnega prostora in vzpodbudil vprašanje nadaljnega demokratičnega razvoja države, ki je predstavljalo ključno temo spopada med vladajočo stranko in opozicijo. Do leta 1995 je HDZ uspela izgraditi režim, ki je deloval na principu sprejemanja avtoritarnih odločitev in onemogočal konsolidacijo demokratičnih odnosov. Ko so opozicijske stranke doumele posledice vpeljanega režima, so se mu neposredno zoperstavile in začele vse bolj sodelovati na oblikovanju skupne alternativne politike.

Do volitev leta 2000 so opozicijske stranke uspele ponovno vzpostaviti tekmovalno ozračje v hrvaški strankarski areni, ki je pripeljalo do prve zamenjave na oblasti po letu 1990. Po zmagi je jeseni leta 2000 nova vladajoča koalicija z ustavno reformo

predlagala spremembo polpredsedniškega režima v demokratični parlamentarni sistem organizacije državne oblasti. Novoizvoljena hrvaška vlada je potrebo po ustavnih spremembah izražala na podlagi pretirane koncentracije pristojnosti in moči v rokah predsednika republike, ki je deloma izhajala iz predsednikovih pristojnosti po ustavi, hkrati pa tudi iz njegovega opravljanja strankarske funkcije. Tako je načelo delitve oblasti prekrivala »enotna državna politika« (Ribičič 2000: 91). Poleg tega je koncentracija moči v rokah predsednika republike in vladajoče stranke, ki ji je predsedoval, izhajala tudi iz ureditve volilnega sistema, ki je stranki z osvojenimi 43 % glasov na volitvah dodelil dve tretjini mandatov v parlamentu.

Ustavne spremembe, ki so bile sprejete leta 2001, so spremenile položaj in vlogo predsednika republike in uvedle parlamentarni sistem državne ureditve. S tem je bila bolj jasno razdelana delitev oblasti med vlado in predsednikom, določena izključna odgovornost vlade parlamentu in izražena možnost šefa države, da le na predlog vlade razpusti parlament pred iztekom njegove mandatne vloge. Na ta način je Hrvaška uvedla delitev pristojnosti, ki so bile doslej v rokah predsednika republike in vzpostavila nov sistem razmerij med temeljnimi državnimi organi.

Predsednik republike še naprej ostaja vrhovni poveljnik oboroženih sil in nadzoruje varnostne službe. Več poudarka je namenjenega sodelovanju z vlado in saborom pri njegovem oblikovanju in vodenju hrvaške zunanje politike. Ustavne spremembe pa so bistveno spremenile položaj vlade, ki je začela prevzemati večjo odgovornost na področju zunanje in notranje politike ter pri razvoju gospodarstva in javnih služb (Ribičič 2000: 93). Poleg tega vlada vse dokler uživa podporo parlamentarne večine bistveno vpliva na delovanje parlamenta. Sabor je z razširitvijo pristojnosti po ustavnih spremembah lahko posegal na področje nadzora nad oboroženimi silami in varnostnimi službami ter hkrati s svojim predsednikom sodeloval pri sprejemanju določenih odločitev šefa države.

3.5 Zunanja politika in približevanje evropskim integracijam

Med temeljne komponente hrvaške zunanje politike sodijo ohranitev miru in razumevanja med državami in narodi, utrditev mednarodnega položaja Hrvaške,

uresničitev temeljnih strateških prioritet z vključevanjem Hrvaške v evropske in transatlantske politične, varnostne in gospodarske integracije, reševanje odprtih vprašanj, prevzetih po razpadu bivše države, vzpostavitve dobrososedskih odnosov in sodelovanja z vsemi sosednjimi državami na načelih enakopravnosti in vzajemnosti in nenazadnje okrepitev gospodarskega položaja (Internet 16). Vsekakor so zunanji cilji države tesno povezani s kompleksnim programom notranjih reform, na katerih temelji gospodarski razvoj, z reorganizacijo državne uprave in popolno implementacijo vseh evropskih demokratičnih standardov.

Polnopravno članstvo v EU predstavlja temeljni zunanjepolitični cilj Republike Hrvaške, ki bo bistveno doprinesel k stabilizaciji celotnega balkanskega prostora, razvoju demokratičnih svoboščin in gospodarskemu razvoju. O tem strateškem cilju obstaja enotna politična volja strank in hrvaških državljanov in je bil potrjen s Saborsko deklaracijo v decembru 2002, ko so vse politične stranke v parlamentu podprle vstop Hrvaške v EU.

Ključni korak k približevanju EU je Hrvaška storila z vključitvijo v stabilizacijsko-pridružitveni proces (SAP), ki ga je EU leta 2000 uvedla na sestanku na vrhu v Zagrebu in je bil oblikovan kot dolgoročna strategija priključevanja držav Zahodnega Balkana v evropske integracije. Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum med EU in Hrvaško je bil podpisan oktobra 2001 in je predstavljal predpogoj za njeno nadaljnje približevanje, ki se je formaliziralo februarja 2003 z uradno prošnjo za članstvo v EU. Komisija je aprila 2004 izdala pozitivno mnenje, junija je Evropski svet potrdil Hrvaški status države kandidatke in v decembru istega leta določil 15. marec 2005 za začetek pogajanj. Zaradi neizpolnjevanja pogoja o polnem sodelovanju z Mednarodnim sodiščem za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije (ICTY), so se pogajanja formalno začela šele v začetku oktobra 2005.

Ministrstvo za zunanje zadeve in evropske integracije (MVPEI) v sodelovanju s Centrom za raziskovanje trga (GfK) vsako leto, vse od leta 2000, v juniju in decembru izvede raziskavo javnega mnenja o stališčih državljanov do EU in procesu priključevanja Hrvaške v evropske integracije⁸. Raziskava se izvaja periodično vsakih

---

⁸ Bolj podrobno v rezultatih raziskave, dostopnih na spletni strani Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija <http://www.mvpei.hr/ei/default.asp?ru=136&gl=20060131000005&sid=&jezik=1>.

šest mesecev na podlagi enakega niza vprašanj, s čimer lahko sledimo in primerjamo trend razpoloženja prebivalstva do EU (Internet 17). Glede na njihovo lastno oceno, je stopnja poznavanja EU med hrvaškim prebivalstvom zelo visoka skozi celotno raziskovalno obdobje med junijem 2000 in decembrom 2005. S časom so državljani vse bolj obveščeni in tako je število tistih, ki menijo, da dobro poznajo EU in njeno delovanje, naraslo od 34,1 % v juniju 2000 na 53,8 % v decembru 2005. Če v slednjem letu prištejemo še 35,5 % tistih, ki so za EU že slišali, vendar je ne poznajo natančno, lahko ugotovimo, da konec leta 2005 na Hrvaškem kar 89 % odraslih pozna EU (Internet 17: 12).

Vse od začetka merjenja javnega mnenja se je razpoloženje več kot 75 % prebivalcev nagibalo v prid EU, junija 2004 pa je raziskava ugotovila znaten upad podpore. Tako je iz vala v val vse več anketirancev izjavljalo, kako je njihovo mnenje o EU v glavnem ali celo zelo negativno. V juniju 2005 je število slednjih naraslo kar na 47,5 % (Internet 17: 13). Pravkar omenjeno ugotovitev odražajo tudi odgovori na direktno zastavljeno vprašanje o podpori ali nasprotovanju vključevanja Hrvaške v EU. Izrazito negativen trend razpoloženja v letu 2004 je nakazal, da se odstotek prebivalstva, ki nasprotuje vključitvi, nagiba od 38,7 % v juniju, do 41,2 % v decembru in do najvišje izmerjenega nasprotovanja v juniju 2005, ko je vključevanje zavračalo kar 47,9 % vseh anketiranih. Decembra 2005 se je podpora zopet nekoliko zvišala (Internet 17: 14).

4. PRISTOPNI PROCES

EU se je od ustanovitvenih šest do danes uspešno razširila že na 27 držav članic. Širitev je eno izmed najmočnejših orodij politike EU, saj nam ravno nedavna zgodovina dokazuje, da je želja po vključevanju pripomogla k preoblikovanju držav Srednje in Vzhodne Evrope v moderne in uspešne demokracije⁹. Širitev je pazljivo načrtovana, zato pomaga pri preoblikovanju vključenih držav, širi mir, stabilnost, blaginjo, demokracijo, človekove pravice in načela pravne države in tržne ekonomije po vsej Evropi.

49. člen Pogodbe o Evropski uniji (PEU) omogoča vsaki evropski državi, da zaprosi za članstvo v EU. Najpomembnejši predpogoj za uspešno vključitev je spoštovanje načela svobode, demokracije, človekovih pravic ter temeljnih svoboščin in pravne države, ki jih določa 6. člen PEU¹⁰. Evropski svet je v Kopenhagnu leta 1993 predpisal *pristopne kriterije*, ki jih mora država izpolnjevati, če želi pristopiti k omenjeni integraciji:

- stabilnost institucij, ki zagotavljajo demokracijo, vladavino prava, človekove pravice in zaščito manjšin;
- delujoče tržno gospodarstvo in sposobnost obvladovanja konkurence in tržnih sil v EU;
- sposobnost prevzemanja obveznosti članstva, skladno s cilji politične, ekonomske in monetarne unije;
- prevzem pravnega reda (celotne evropske zakonodaje) in učinkovito izvajanje le-tega s primernimi upravnimi in pravosodnimi strukturami (Internet 1).

Država, ki se želi vključiti v EU, mora pri Svetu EU vložiti prošnjo za članstvo, slednji pa zaprosi Evropsko komisijo za ocenitev sposobnosti prošilke, da izpolni pogoje za

---

⁹ Leta 1952 je šest držav (Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska) ustanovilo Evropsko skupnost za premog in jeklo, leta 1957 so omenjene države podpisale še pogodbo o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti in Evropske skupnosti za atomsko energijo. V naslednjih petdesetih letih je sledilo pet uspešnih širitvev EU: 1973 so se pridružile Danska, Irska, Velika Britanija, leta 1981 Grčija, 1986 Španija in Portugalska, leta 1995 Avstrija, Finska in Švedska. Leta 2004 je EU doživela edinstveno širitev, ker je pripomogla k ponovni združitvi Evrope po desetletjih ločitve zaradi železne zavese. Uniji so se 1. maja 2004 pridružile Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Slovaška in Slovenija. 1. januarja 2007 sta peti krog širitve s pristopom zaključili Romunija in Bolgarija. Več na <http://evropa.gov.si>.

¹⁰ Več na <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/index.htm>.

pridobitev članstva. Pogajanja se lahko uradno začnejo šele, ko Komisija izda pozitivno mnenje in Evropski svet soglasno potrdi pogajalski mandat¹¹. Obsegajo celotni *Acquis Communautaire*, poglavje za poglavjem, pri čemer se išče dogovor do kdaj oziroma kako bo država kandidatka prilagodila zakonodajo in prakso zahtevam EU. Posamezno poglavje se začasno zapre šele ko so vse države članice zadovoljne z napredkom. Dokončno se poglavja zaprejo in pogajanja končajo, ko so pogoji in okoliščine pristopa določene v Pristopni pogodbi (Internet 10).

Osrednji element pristopne strategije so partnerstva za pristop ter evropska partnerstva in v skladu z ugotovitvami Komisije v poročilih o napredku se v partnerstvih za te države določijo prednostne naloge. Eden izmed najpomembnejših mehanizmov, ki jih vzpostavlja predpristopna strategija EU v pomoč prosilkam, je tudi Stabilizacijsko-pridružitveni proces (SAP), ki ga na kratko opisujem v nadaljevanju.

4.1 Stabilizacijsko-pridružitveni proces

EU je v devetdesetih letih poskušala poiskati primerno dolgoročno zunanjepolitično strategijo, ki bi pripomogla k razvijanju političnih, gospodarskih in institucionalnih odnosov z državami jugovzhodne Evrope. V maju 1999. leta je Evropska komisija predložila sprejetje dolgoročne politike EU, poimenovane Stabilizacijsko-pridružitveni proces (SAP), za države regije, ki do tedaj ni bila vključena v že obstoječe mehanizme institucionalizacije odnosov z EU¹².

SAP predstavlja okvirno politiko EU za države zahodnega Balkana vse do njihovega potencialnega vstopa v Unijo. Ciljni namen je, kot nakazuje že njegov naziv, doseči stabilizacijo in hiter prehod na tržno gospodarstvo, spodbujati regionalno sodelovanje in možnost pristopa k EU (Internet 2). SAP je Evropska komisija oblikovala s težnjo po bolj ambiciozno zastavljenem regionalnem razvoju in na vrhu v Zagrebu tudi zasnovala

---

¹¹ EU podpira nadaljnjo širitev, hkrati pa je previdna pri prevzemanju novih obveznosti in obljub. Obstoječa širitvena agenda zajema države Zahodnega Balkana in Turčijo, vendar se države nahajajo na različnih stopnjah kar zadeva njihovo približevanje EU. Trenutno imajo tri države status države kandidatke: Hrvaška, Turčija in Makedonija. Vse ostale države Zahodnega Balkana so potencialne države kandidatke: Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna Gora in Srbija.

¹² Proces Stabilizacije in pridruževanja za jugovzhodno Evropo je poglobil in dopolnil dotedanjo politiko EU na balkanskem prostoru in je v aktivnejše odnose vključil Republiko Albanijo, Bosno in Hercegovino, Republiko Hrvaško, Republiko Makedonijo in Zvezno republiko Jugoslavijo.

njegove instrumente. Državam pristopnicam je ponudila mešanico trgovskih koncesij v obliki *avtonomnih trgovinskih ukrepov*, ekonomske in finančne pomoči v okviru programa *CARDS* (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation) in utrjevanje pogodbenih odnosov s *stabilizacijsko-pridružitvenimi sporazumi*.

Slednji kot ključna točka celotnega procesa predstavljajo daljnosežen pogodbeni odnos med EU in posamezno državo Zahodnega Balkana in posledično predpisujejo vzajemne pravice in dolžnosti. Podrobna priprava pred podpisom sporazuma z vsako državo posebej je bil in ostaja bistven element SAP-a. V ta namen je tudi prilagojen notranjepolitičnemu stanju vsake države. Na tak način EU postavlja prioritete reforme, spodbuja omenjene države k dejanskemu sprejemanju le-teh, jih oblikuje v skladu z evropskimi modeli in nadzira njihovo implementacijo (Internet 2). Uspešna implementacija stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma predstavlja predpogoj za vsako nadaljnje ocenjevanje možnosti posamezne države o njeni pridružitvi k integraciji. Poleg tega je bil za obdobje 2000–2006 izdelan tudi nov instrument finančno-tehnične pomoči *CARDS*, s katerim se programirajo in financirajo projekti, ki so prvenstveno namenjeni odpravljanju posledic vojne in nestabilnosti ter hitrejšega doseganja evropskih standardov.

SAP je bil že od vsega začetka vzpostavljen kot instrument, ki bo državam regije pomagal zgraditi in vzdrževati stabilne demokratične institucije, zagotoviti vladavino prava in vzpostaviti odprta in napredna gospodarstva. SAP je bilateralni in regionalni proces, ki vzpostavlja povezave med vsako posamezno državo in EU, hkrati pa spodbuja tudi regionalno povezovanje med državami SAP-a in njihovimi sosedi (Internet 3). Posebno vlogo pri tem igra tudi Pakt stabilnosti za Jugovzhodno Evropo iz leta 1999 kot pomožni in dopolnilni mehanizem pri vzpostavljanju stabilnosti v regiji.

Odnosi med Hrvaško in EU so se začeli razvijati z mednarodnim priznanjem neodvisnosti in suverenosti Republike Hrvaške 15. februarja leta 1992. Krajšemu sodelovanju v programu PHARE in pogajanjih o Sporazumu o sodelovanju je sledila prekinitvev odnosov v obdobju vojaške akcije »Nevihta« leta 1995. Ponovno so se okrepili v začetku leta 2000, ko je prišlo do zamenjave vladajoče garniture na parlamentarnih volitvah. V tem obdobju je bila oblikovana svetovalna delovna skupina

za izdelavo Študije o izvedljivosti kot predpogoj za začetek pogajanj o sklenitvi SAP-a. Pogajanja so se začela na vrhu v Zagrebu 24. novembra 2000, do podpisa pa je prišlo 29. oktobra 2001 v Luxembourg (Internet 4). Po podpisu je sledil proces ratifikacije v Republiki Hrvaški, Evropskem parlamentu in vseh državah EU, v veljavo pa je stopil 1. februarja 2005. Sporazum vsebuje dogovore o sodelovanju in določa medsebojne obveznosti na naslednjih področjih: politični dialog, regionalno sodelovanje, svoboden pretok blaga, oseb, kapitala in storitev, svoboda pri ustanavljanju podjetja, usklajevanje zakonodaje, sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev, politike finančnega sodelovanja ter institucionalna, splošna in sklepna določila¹³.

Prvo letno SAP poročilo, ki ga je izdala Komisija v aprilu 2002, ugotavlja številne pozitivne spremembe na področju demokratizacije in spoštovanja človekovih pravic na Hrvaškem (Internet 6: 19). Kljub temu pa opozarja na šibkost sodnega sistema in pripadajoče težave pri uveljavljanju zakonodajnih sprememb, ki daljnosežno ogrožajo sprejemanje ekonomskih, političnih in socialnih reform. Zaviralni faktor pri spodbujanju regionalnega sodelovanja predstavljajo nacionalistični pritiski, ki prav tako omejujejo sodelovanje Hrvaške z Mednarodnim sodiščem za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije (ICTY)¹⁴.

V marcu naslednjega leta 2003 je Komisija ponovno ocenjevala napredek držav jugovzhodne Evrope pri doseganju ciljev, ki so bili zastavljeni s Stabilizacijsko- pridružitvenimi sporazumi (Internet 7: 30). Drugo letno SAP poročilo je presodilo, da Hrvaška ohranja stabilnost politična sfere in s konsolidacijo demokratičnih načel nadaljuje razvoj pravne države. Kljub temu pa nakazuje na nezadostno sodelovanje vlade s haaškim sodiščem za vojne zločine, omejen napredek pri reintegraciji srbske

---

¹³ Več v *Sporazumu o stabilizaciji in pridruženju med Republiko Hrvaško na eni strani in Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami* (Internet 5).

¹⁴ Prvo letno SAP poročilo vsebuje tudi povzetke poročil o napredovanju ostalih držav, vključenih v Stabilizacijsko- pridružitveni proces. Za Albanijo so značilne zelo nestabilne politične razmere, v katerih družbene interese nadvladujejo interesi posameznikov. Volilni proces ne poteka v skladu z mednarodnimi standardi, sodstvo je nepripravljeno na uveljavljanje nove zakonodaje, državna uprava podlega političnim in finančnim vplivom. BiH se še vedno sooča z odpravo posledic vojne, zato mora s političnimi reformami najprej omogočiti samoobstoje države. Le-ta je mogoč samo v primeru, da bodo novoustanovljene entitete znotraj države sposobne preseči nacionalne okvirje in delovati kot enotna skupnost. Nekdanja Zvezna republika Jugoslavija je po sestopu Slobodana Miloševića z oblasti pokazala jasno politično voljo po prevzemanju demokratičnih političnih reform. Poročilo pa opozarja na nujno potreben napredek v odnosih z Mednarodnim sodiščem za vojne zločine na področju nekdanje Jugoslavije, drugače lahko *status quo* na omenjenem področju postane ovira pri nadaljnji integraciji v evropske strukture. Zamenjava na oblasti je prav tako pripomogla k izboljšanju ekonomskega stanja v državi, ki ga je močno prizadela mednarodna izolacija zaradi političnih razmer v obdobju Miloševićeve vladavine. Makedonija se je v letu 2001 soočila z najbolj resno politično in varnostno krizo v njeni zgodovini, zato je potrebno vse moči uperiti v utrjevanje demokratičnih institucij in vzpostavljanje stabilnega ekonomskega sistema (Internet 6: 15–22).

manjšine in šibko vlogo sodstva v državi. Hrvaška vlada dokazuje močno zavezo za implementacijo določil Stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma in je sprejela ambiciozen program za integracijo Hrvaške v EU. Pri tem pa poročilo opozarja, da je kljub zavezi o uveljavi zakonodaje v skladu z *Acquis Communautaire*, potrebno poskrbeti tudi za ustrezno implementacijo omenjenih reform v javni upravi.

V maju 2003 je Komisija predlagala obogatitev evropskih politik do jugovzhodne regije, s čimer bi utrdila končni cilj razširitve članstva na Zahodni Balkan. Evropski svet je na zasedanju v grškem mestu Solun v juniju 2003 z dokumentom »Thessaloniki Agenda« potrdil SAP kot ključni instrument za doseganje priključitve držav k EU in hkrati okrepil njegovo strukturo z dodatnimi mehanizmi (Internet 8). Vpeljal je nov element - Evropsko partnerstvo, ki je bilo sklenjeno individualno z vsako državo in je nadaljevalo s prepoznavanjem prioritet in izpolnjevanja dolžnosti približevanja evropskim integracijam. Kot pomoč pri izgradnji institucij je Agenda uvedla nov instrument TAIEX (Technical Assistance Information Exchange Office), ki naj bi ponujal tehnično pomoč državam kandidatkam pri sprejemanju zakonodaje v skladu z določili Skupnosti (Internet 8).

Hrvaška je 21. februarja 2003 uradno zaprosila za članstvo v EU, zato je Komisija na pobudo Evropskega sveta pripravila mnenje o njeni prošnji in ga predstavila v aprilu 2004 (Internet 9). V njem je zapisala, da je Hrvaška uspela vzpostaviti demokratičen sistem s stabilnimi institucijami, ki zagotavljajo vladavino prava in spoštovanje človekovih pravic. Opozorila je na problematike spoštovanja pravic manjšin, vračanja beguncev, reforme sodstva, regionalnega sodelovanja in boja proti korupciji, ki potrebujejo dodaten zagon pri reševanju. V zadnjem letu je bistveno napredovalo sodelovanje Hrvaške s haaškim sodiščem, kljub temu pa je polno sodelovanje potrebno vse dokler preostali obtoženi niso pripeljani v Haag. V skladu z obveznostmi, ki izhajajo iz članstva v EU, je Komisija ocenila, da ne pričakuje večjih težav pri sprejemanju zakonodaje na preostalih področjih, ki jih Hrvaška še ni uskladila z *Acquis Communautaire*.

Komisija je priporočila, da se pogajanja za pristop k EU s Hrvaško lahko začnejo. Evropski svet je na zasedanju 17. in 18. junija leta 2004 sprejel odločitev, da je Republika Hrvaška postala kandidatka za vstop v EU.

4.2 Pristopna pogajanja

Evropski svet je v decembru 2004 določil za začetek pogajanj datum 17. marec 2005, vendar je pri tem določil pogoj polnega sodelovanja s sodiščem za vojne zločine v Haagu (Internet 8). Ker 16. marca omenjeni kriterij ni bil potrjen, so bila pogajanja do nadaljnjega prestavljena. Ko je Carla Del Ponte kot glavna tožilka haaškega sodišča v oktobru istega leta vendarle pozitivno ocenila zahtevo, so bila izpolnjena vsa določila za začetek pogajanj o priključitvi Hrvaške k EU in s tem med njima odprto novo poglavje v odnosih. Kljub temu polno sodelovanje s sodiščem ostaja ključni kriterij tudi skozi pridružitveni proces in vsako odstopanje od zahteve razlog za začasno prekinitev pogajanj (Internet 8). Da bi v nadaljevanju lažje razumeli sam proces usklajevanja zakonodaje države kandidatke – v našem primeru Hrvaške – evropskemu pravnemu redu, bom najprej na kratko predstavila sam proces pristopnih pogajanj.

Pristopna pogajanja so dejansko pogajanja o pogojih, pod katerimi država kandidatka pristopa EU in njenim temeljnim pogodbam, in se ob koncu pogajanj potrdijo z mednarodno pogodbo med državami članicami EU in državo kandidatko – t.i. Pristopno pogodbo. Udeleženci pogajanj so na strani EU predsedujoči Sveta EU v imenu vseh držav članic in na strani kandidatke poseben odbor za pogajanja. Pogajanja se odvijajo v okviru bilateralne medvladne konference, na kateri sodelujejo predstavniki držav članic EU, države kandidatke in Komisije.

Vključevanje v članstvo EU je pogojeno s sprejemom celotnega pravnega sistema in obveznosti, na katerih je zasnovana EU in njen institucionalni okvir¹⁵:

- primarna zakonodaja - ustanovne pogodbe;
- sekundarna zakonodaja – uredbe, direktive, odločbe, priporočila in mnenja;
- drugi pravni viri – razsodbe Sodišča ES, splošna pravna načela, mednarodne pogodbe;
- ostali akti – resolucije, izjave, priporočila, smernice, skupne akcije, skupna stališča itd. (Internet 11).

---

¹⁵ V začetnem poglavju sem evropeizacijo opredelila kot proces interakcije med EU in nacionalno ravni, na tem mestu pa se potrjuje moja začetna teza, da se proces vplivanja izvršuje od zgoraj navzdol oz. »top-down«: država kandidatka za vstop v EU mora celoten pravni sistem prilagoditi vpeljanim pravnim formam na evropski ravni. Omenjeni proces je Radaelli (2003) opisal kot proces *harmonizacije* oz. proces zmanjševanja regulativnih raznolikosti.

Omenjena pravna dediščina je v procesu pogajanj razdeljena na 35 tematskih poglavij¹⁶, ki se hkrati smatrajo tudi kot posamezna poglavja pogajanj. V njih so zajeta različna področja delovanja EU, vse od prostega gibanja blaga, storitev, kapitala, do urejanja zakonodaje na področju konkurence, intelektualne lastnine, informacijske tehnologije in finančnih storitev. Zakonodaja na področju kmetijstva, ki predstavlja eno izmed najpomembnejših skupnih evropskih politik, zavzema bistven del predpristopnih pogajanj, prav kakor tudi uskladitev ekonomskih in monetarnih področij delovanja države, sodstva, znanosti in obrambne politike. Kandidatka se ne pogaja o pravni dediščini EU, ampak o pogojih in načinu prevzemanja ter implementacije. Ravno zaradi tega se proces pogajanja o vstopu smatra bolj kot proces prilagajanja države kandidatke vrednostnemu, pravnemu, gospodarskemu in družbenemu sistemu EU.

Do vstopa posamezne kandidatke v polnopravno članstvo mora le-ta prevzeti celotno pravno dediščino EU in jo tudi aktivno implementirati. Lahko zaprosi za t.i. *prehodno obdobje*, če iz opravičljivih razlogov ni uspela popolnoma prilagoditi posameznega področja, ki pa je časovno in vsebinsko omejeno. V zelo redkih primerih so možne celo odobritve izjeme – *derogacije* – kot trajna odstopanja od uveljavitve zakonodaje na posameznem področju (Internet 11).

Formalni fazi začetka pogajanj sledi faza analitičnega pregleda in ocene usklajenosti nacionalne zakonodaje države kandidatke s pravno dediščino EU – *screening*, ki se izvaja za vsako poglavje pogajanj posebej. Časovni obseg screeninga je odvisen od stopnje prilagojenosti posameznega poglavja, običajno nekje od enega dneva do nekaj tednov. Celoten postopek je navadno končan v enem letu. Po analitičnem pregledu sprejmejo države članice v okviru Sveta EU odločitev o začetku pogajanj na posameznem področju. Vsebinska pogajanja se vodijo na temelju pogajalskih stališč EU in države kandidatke, ki se pripravijo za vsako posamezno pogajalsko poglavje v skladu z rezultati screeninga. Najprej jih predstavlja kandidatka in v njih nakaže na kakšen način namerava prevzeti in implementirati zahtevane spremembe v zakonodaji, EU pa v skupnem stališču postavi še posamezna podrobnejša določila, ki jih mora kandidatka

---

¹⁶ Zgolj za primerjavo naj navedem, da je bilo v zadnjem pogajalskem procesu, ko se je za vstop v EU med ostalimi državami potegovala tudi Slovenija in se je uspešno zaključil s širitvijo leta 2004, odprtih 31 tematskih poglavij.

sprejeti pred začasnim zaprtjem posameznega poglavja¹⁷. Pogajalska zasedanja potekajo na ravni ministrov oz. njihovih namestnikov ter veleposlanikov ali glavnih pogajalcev držav kandidatk. Skozi celoten postopek je Evropski parlament redno obveščen o poteku pristopnih pogajanj z državo kandidatko, prav tako tudi Komisija podrobno spremlja njeno implementacijo pravnega reda in o tem pripravlja letna poročila za Svet EU¹⁸.

Ko so pogajanja zaključena v vseh 35 poglavjih, se rezultati pogajanj vnesejo v osnutek Pristopne pogodbe, ki je poslana v ustrezen postopek pristojnim institucijam, državam članicam EU in kandidatki za vstop. Pred formalnim podpisom pogodbe mora Komisija izreči končno mnenje o zahtevi za članstvo države kandidatke, Evropski parlament dati soglasje in Svet EU na koncu sprejeti soglasno odločitev o sprejemu nove države članice. Pristopno pogodbo morajo ratificirati vsi parlamenti držav članic in država pristopnica, s čimer stopi v veljavo in država kandidatka postane tudi uradno članica Evropske unije.

Hrvaška vlada je aprila 2005 sprejela sklep, s katerim je vzpostavila strukturo za pogajanja o vstopu Hrvaške v EU:

- Državna delegacija za pogajanja o vstopu Republike Hrvaške v EU
- Koordinacija za pogajanja o vstopu Republike Hrvaške v EU
- Pogajalska skupina za vodenje pogajanj o vstopu Republike Hrvaške v EU
- delovne skupine za pripravo pogajanj po posameznih poglavjih pravnega reda EU
- pisarna glavnega pogajalca
- tajništvo pogajalske skupine (Internet 12).

Posamezna pogajalska telesa so podrobno opisana na posebni spletni strani o pogajanjih za vstop Hrvaške v EU, ki jo je pripravilo hrvaško Ministrstvo za zunanje zadeve in

---

¹⁷ Kot opozarjata Börzelova in Risse, je stopnja prilagoditvenega pritiska odvisna od kompatibilnosti med evropskimi in nacionalnimi procesi (Börzel in Risse, 2003), zato je na tej točki pogajanj EU nedvomno močnejši partner, ki lahko stopnjuje pritisk po prilagoditvi in tako vpliva na spreminjanje postopkov.

¹⁸ Več o samem procesu pristopnih pogajanj na <http://www.eu-pregovori.hr/Default.asp?ru=430&sid=&akcija=&jezik=1>.

evropske integracije¹⁹. Za potrebe obravnavane teme bom v nadaljevanju predstavila kratke povzetke.

Neposredne politične pogovore in pogajanja z državami članicami in evropskimi institucijami vodi *državna delegacija*, ki jo zastopajo minister za zunanje zadeve in evropske integracije, njegov namestnik in hkrati glavni pogajalec ter dva namestnika glavnega pogajalca. Delegacija odgovarja vladi Republike Hrvaške za uspešen potek pristopnih pogajanj na vseh področjih, vlada jo pri tem usmerja in obravnava njena poročila o stanju pogajanj po vsakem sestanku bilateralne medvladne konference Hrvaške in držav članic EU na ministrski ravni.

Koordinacija za pogajanja je vladno medresorno delovno telo, ki na zasedanjih razpravlja o vseh vprašanjih v zvezi s pogajanjem o vstopu v EU. Proučuje vsebino predlogov pogajalskih stališč, ki ji jih v pregled pošlje pogajalska skupina preden z njimi seznaní Nacionalni odbor za spremljanje pogajanj o vključevanju v EU, ter predloge pogajalskih izhodišč preden jih posreduje vladi v potrditev. Koordinacijo sestavljajo vodja državne delegacije za pogajanja, ki je hkrati tudi minister za zunanje zadeve in evropske integracije, predsednik koordinacije, podpredsedniki vlade Republike Hrvaške, vsi vladni ministri in glavni pogajalec, ki je član koordinacije v skladu s svojim položajem v pogajanjih.

Pogajalska skupina za vodenje pogajanj je zadolžena za strokovno in tehnično podlago v pogajanjih z evropskimi institucijami in državami članicami pri vseh posameznih poglavjih. Razpravlja in sprejema osnutke predlogov pogajalskih stališč, jih posreduje koordinaciji za pogajanja ter obvešča državno delegacijo za pogajanja in vlado o stanju pogajanj. Člani pogajalske skupine so zadolženi za koordinacijo posameznih poglavij v pogajanjih, poleg tega nudijo strokovno podporo glavnemu pogajalcu, sodelujejo v samih pogajanjih v skladu z navodili glavnega pogajalca, usklajujejo delo delovnih skupin za pripravo pogajanj po posameznih poglavjih in izdelajo predloge pogajalskih stališč in pripadajočih poročil.

---

¹⁹Ministarstvo vanjskih poslova i Evropskih integracija: *Pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj Uniji*. Dostopno na <http://www.eu-pregovori.hr/default.asp> (24. november 2007).

Delovne skupine za pripravo pogajanj po posameznih poglavjih sodelujejo v analitičnem pregledu in oceni usklajenosti hrvaške zakonodaje z evropskim pravnim redom ter pri pripravi osnutka predloga pogajalskih stališč. Vodja delovne skupine usmerja njeno delo v dogovoru s članom pogajalske skupine, ki je zadolžen za koordinacijo posameznega pogajalskega poglavja.

Pisarna glavnega pogajalca ponuja strokovno, tehnično in administrativno pomoč glavnemu pogajalcu, zato skladno z njegovim delovanjem in zaradi specifičnosti dela hkrati deluje pri vladi Republike Hrvaške in njeni misiji v EU.

Nacionalni odbor za spremljanje pogajanj o vključevanju Republike Hrvaške v EU je posebno delovno telo hrvaškega sabora, ki nadzira in ocenjuje potek pogajanj, izdaja mnenja in smernice o pripravljenih pogajalskih izhodiščih v imenu sabora, proučuje informacije v zvezi s pogajalskim procesom, razpravlja in izdaja mnenja o posameznih vprašanjih, ki se bodo odpirala v nadaljnjih pogajanjih, ocenjuje delovanje posameznih članov pogajalske skupine in po potrebi izdaja mnenje o usklajenosti hrvaške zakonodaje z zakoni EU (Internet 13). Predsednik Nacionalnega odbora se redno posvetuje in izmenjuje informacije s predsednikom republike, predsednikom sabora, vodjo delegacije in glavnim pogajalcem o poteku pogajanj, odprtih pogajalskih vprašanjih in možnih načinih zapiranja posameznih poglavij pogajanja. Odbor sestavljajo predstavniki sabora, urada predsednika Republike Hrvaške, akademske zbornice in zbornice delodajalcev in sindikatov.

Ministrstvo za zunanje zadeve in evropske integracije je na spletni strani objavilo dokument, v katerem je razvidno aktualno stanje pogajalskega procesa. Do 26. julija 2007, dneva objave, sta pogajalski strani uspešno zaprli dve poglavji: znanost in raziskovanje ter izobraževanje in kultura. Zelo blizu uspešne implementacije so med ostalimi tudi področja finančnega nadzora, carinske unije, zaščite potrošnikov in zdravja, ekonomske in monetarne politike, informacijske družbe, poglavje o pravici do ustanavljanja in svobode opravljanja storitev. Končni uskladitvi pa so bila najbolj

oddaljena področja ribištva, pravosodja, zunanje in varnostne politike in področje institucij, ki se še vedno nahajajo v fazi analitičnega pregleda²⁰.

Novembra 2007 je Komisija izdala Poročilo o napredku za leto 2007, v katerem je ocenila prilagajanje Hrvaške evropskim političnim in ekonomskim kriterijem ter podala podrobnejši pregled pogajanj po posameznih poglavjih. Poročilo v samem začetku ugotavlja, da se je analitični pregled zaključil oktobra 2006, od tedaj sta bili dve poglavji uspešno začasno zaprti, štirinajst poglavij je v fazi aktivnih pogajanj in usklajevanj, v desetih poglavjih pa Hrvaška še vedno ne zadošča minimalnim predpogojem za odpiranje pogajanj (Internet 15: 4). Na področju doseganja političnih kriterijev poročilo pozdravlja povečan sprejem obsežne evropske zakonodaje, opozarja pa na potrebo po večji decentralizaciji države, ki je nujna v kontekstu priprave lokalnih oblasti na prevzem odgovornosti v skladu s skupnostnim pravom. Reforma pravosodja je eno izmed ključnih področij, na katerem sprejete reforme ne zadostujejo pravnim kriterijem EU. Poročilo opozarja hrvaške sodne oblasti na potrebo po bolj uravnoteženem pristopu h kazenskim postopkom za vojne zločine na domačih sodiščih, ne glede na etnično pripadnost. Trenutno je precej razširjen pojav nekaznovanja za vojne zločine, storjene proti srbskemu prebivalstvu (Internet 15: 7). Potrebno je potrditi odgovornost za zločine tudi na strani hrvaških oboroženih sil in s tem zagotoviti enakost pred zakonom. Vidni so prvi rezultati boja proti korupciji, čeprav je še vedno zelo razširjena, za kar lahko določen delež odgovornosti pripišemo tudi pomanjkanju učinkovite koordinacije protikorupcijskega programa in nestranskega nadzora nad njim. Poročilo potrjuje, da Hrvaška še naprej polno sodeluje z ICTY. Regionalno sodelovanje, številni bilateralni obiski, sporazumi in nadaljnje vključevanje Hrvaške v regionalne iniciative so doprinesli k napredku v odnosih med Hrvaško in sosednjimi državami (Internet 15: 13). Sabor je v decembru 2006 sprejel odločitev o uveljavitvi zaščitne ekološko-ribolovne cone za države članice EU, ki odstopa od političnega sporazuma, podpisanega v juniju 2004. Ključni del procesa približevanja EU še vedno ostaja nadaljnji razvoj regionalnega sodelovanja in dobrososedskih odnosov, zato bo potrebno omenjeno situacijo rešiti v prid vsem vpletenim stranem.

---

²⁰ Podrobneje v dokumentu Pregled stanja procesa pregovora na http://www.eu-pregovori.hr/files/PREGLED_STANJA_PROCESA_PREGOVORA-2007-07-26-M.pdf

5. ŠIRITEV

5.1 Vloga držav članic pri vključevanju kandidatk

Do izteka 80-ih let prejšnjega stoletja se meje Evrope niso bistveno spreminjale. Od tedaj se je ustanovitvenim šestim članicam v uniji pridružilo kar 21 držav, postala je privlačen model ekonomskega in političnega razvoja za njene sosede. Širitev je najbolj uspešno zunanjepolitično orodje, s katerim EU razpolaga in vpliva na vedenje sosednjih držav (Barnes in Barnes 2007: 422). Od ustanovitve je unija doživela pet faz širitev, prvo v letu 1973 s pridružitvijo Velike Britanije, Danske in Irske, ki so obžalovale izključenost že vse od zametka skupnosti. Vse ostale države so za vključitev izkoristile spreminjajoče politične in gospodarske razmere. Ključni razlog za širitev pa je kljub temu predstavljala težnja po obvarovanju in nadaljnji širitvi liberalno demokratičnih vrednot in tržnega gospodarstva po celini (Barnes in Barnes 2007: 422), ki je še posebno prišla do izraza po zrušenju komunizma v osrednji in vzhodni Evropi po letu 1989.

Dramatične politične spremembe, ki so botrovale razpadu Sovjetske Zveze, so v EU vzbudile nujno po oblikovanju ustrezne politike do novonastalih držav. Glede na predhodno zelo omejene odnose med EU in državami srednje in vzhodne Evrope, je slednje predstavljalo velik izziv političnim odločevalcem znotraj unije. Kljub temu pa EU dejansko ni bila pripravljena na številnost držav, ki so izrazile željo po vključitvi (Barnes in Barnes 2007: 422). Ko se je mišljenje začelo nagibati v prid politike širitve, se je EU morala soočiti s prepoznavanjem notranjih reform, ki jih bo morala implementirati za uspešno priključitev novih držav. Tudi njihove vlade so ciljno usmerile potrebne reforme v doseganje temeljnih vrednot evropskih integracij (Sedelmeier in Wallace 2007). Skladno z omenjenim dejstvom so si v zunanji politiki prizadevale pridružiti Evropi na način, da se pridružijo EU.

Kljub temu, da so vlade držav članic EU podpirale geopolitično stabilizacijo regije in spodbujale dolgoročne gospodarske priložnosti, se je intenzivnost podpore med njimi izrazito razlikovala, še posebno očitno med velikimi državami (Niblett v Sedelmeier in Wallace 2000). Manjše članice pa so izražale zaskrbljenost, da bi unilateralne aktivnosti

na strani velikih držav izzvale napetosti znotraj unije. Že v devetdesetih letih dvajsetega stoletja se je s ponovno združitvijo Nemčije in širitvijo EU na Avstrijo, Švedsko in Finsko kazala možnost premika evropskega težišča bolj proti vzhodu, kar je najbolj vznemirjalo Francijo in Španijo. Poleg tega so se evropske države v omenjenem obdobju soočale z lastnimi težavami: Nemčija z ogromnimi stroški ponovne združitve, Francija z visoko stopnjo nezaposlenosti in bližnjimi volitvami, Velika Britanija s podaljšano gospodarsko recesijo, Italija z globoko gospodarsko, socialno in politično krizo (Bideleux 1996). Na žalost pa je zahtevna dolžnost izgradnje liberalne parlamentarne demokracije in tržnega gospodarstva na področju novonastalih držav v vzhodni Evropi sovpadala z nastopom resne gospodarske recesije na Zahodu in težavnim političnim poglobljanjem integracije v EU (Bideleux 1996: 235).

S priključitvijo skupine držav srednje in vzhodne Evrope se je ravnovesje med državami članicami, ki zagovarjajo širitev, in ostalimi, ki so naklonjene poglobitvi integracije, nagnilo v prid zadnjim. Ne glede na dejstvo, da je širitev najmočnejše orodje zunanje politike EU, se bo v prihodnosti nedvomno ukvarjala predvsem s svojim notranjim preživetjem. Slednje je konec koncev odvisno od učinkovitega sprejemanja odločitev po širitvi in posledično uveljavljanja skladnih politik (Barnes in Barnes 2007: 438).

Naslednja širitev zadeva države jugovzhodne Evrope, katerih priključitev bo prispevala h konsolidaciji demokracije na področju držav Zahodnega Balkana in Turčije. EU poziva svoje članice, da s podporo regionalnih in lokalnih organov ter organov civilne družbe javnost seznanja kakšne koristi je širitev prinesla državljanom. Ker je demokratična legitimnost bistvena za proces nadaljnje širitve EU, morajo vsako ključno odločitev o pristopu države soglasno podpreti vse izvoljene vlade držav članic in držav kandidatk. Za zagotovitev podpore javnosti je Komisija leta 2005 začela dialog med EU, državami članicami in potencialnimi državami kandidatkami na ravni civilnih družb, s čimer želi vzpodbuditi vzajemno sodelovanje nevladnih organizacij (Internet 18). Javno mnenje je v prejšnjih širitvah na splošno podpiralo širitveno politiko EU, vendar pa je prav tako prihajalo do vznemanja dvomov in nesporazumov. Zaradi tega je naloga držav članic in kandidatk v prvi vrsti ta, da prebivalcem pojasnijo in zagovarjajo svoje odločitve ter jim predstavijo konkretne prednosti, ki jih pričakujejo od širitve (Internet 18).

5.2 Vloga Slovenije na področju Zahodnega Balkana

Magosci (v Vukadinović 2002) nas pri poskusu določanja zemljepisnih meja na Balkanu opozarja, da pri delitvi vzhodne Evrope ni sprejetega soglasja. Balkansko območje določa kot prostor, ki ga na severu omejujeta reki Sava in Donava, na jugu pa Sredozemsko in Egejsko morje. Tako sodijo med balkanske države Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna Gora, Makedonija, Bolgarija, Albanija, Grčija in evropski del Turčije. Danes se za omenjeno območje uporablja tîrmin Jugovzhodna Evropa, znotraj katere lahko še ožje omejimo področje Zahodnega Balkana. Vanj uvrščamo države Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Srbijo, Črno Goro, Makedonijo in Albanijo.

Slovenija predstavlja posebno stičišče na prehodu srednje v jugovzhodno Evropo in je tako neodtujljivo zemljepisno, politično, gospodarsko, kulturno povezana s slednjo. Po drugi svetovni vojni je bila združena v državotvorno enoto z vsemi državami Zahodnega Balkana razen Albanije, kar ji je priskrbelo vpogled v delovanje posameznih entitet in omogoča aktivno vlogo pri delovanju EU na omenjenem področju. Že znotraj nekdanje Jugoslavije je veljala Slovenija za najbolj razvito republiko z močnim zaledjem in vodilno vlogo na gospodarskem področju. Hkrati z rastjo ekonomskih kazalcev je rasla tudi težnja po širitvi demokratičnih pravic in odločitev, ki so vplivale na spremembo politične klime v državi konec osemdesetih let dvajsetega stoletja. Padeč komunizma je botroval razpadu Jugoslavije, republiki Slovenija in Hrvaška sta se odločili za samostojno pot, ki je vodila v začetek agresije na ozemlju skupne države. Slovenija se je zahvaljujoč modrim političnim odločitvam uspela izogniti krvavim posegom srbske roke, ki je nekatere druge sosednje države pahnila v večleten razvojni zastoj.

Od osamosvojitve dalje je slovenska vlada poudarjala vključitev novonastale države v EU kot prednostno nalogo njene zunanje politike. Sledila je zgodba o uspehu: leta 1992 je zaprosila za sklenitev Evropskega sporazuma in za podporo pri prestrukturiranju gospodarstva, naslednje leto je zaprosila za začetek pogajanj o sklenitvi Evropskega sporazuma. Do podpisa sporazuma je prišlo junija 1996, ko je vlada RS formalno zaprosila za članstvo v EU (Internet 19). Med leti 1994–96 je za članstvo zaprosilo še devet drugih evropskih držav, večinoma držav, ki so nastale na področju vzhodne Evrope po razpadu socialističnega bloka. Po priporočilu Evropske komisije je Evropski

svet leta 1997 začel pogajanja s šestimi državami, med njimi tudi Slovenijo, in leta 1999 še ostalimi štirimi prosilkami za vstop. Uradna pogajanja je Slovenija začela konec marca 1998 in jih po skoraj petih letih končala decembra 2002 v Kopenhavnu. Z uspešnim zaključkom pogajanj je bil storjen eden od odločilnih korakov na poti enakopravne vključitve Slovenije v združeno Evropo. To je bil tudi eden od strateških ciljev slovenskih državljanov ne le od osamosvojitve Slovenije, temveč že takrat, ko je bila še del nekdanje skupne države (Internet 20). Od 1. maja 2004 je Slovenija članica EU.

Relativno mlada država Slovenija si še vedno poskuša oblikovati svojo identiteto v mednarodnih organizacijah. Kot nova članica EU lahko izkoristi prednost poznavanja razmer na Balkanu in utrdi svoj položaj tako znotraj unije, kot tudi v regiji. Zahodni Balkan za Slovenijo ostaja strateško pomembno področje, kar je nakazala tudi v svojih zunanjepolitičnih strategijah. Državni zbor je leta 1999 sprejel Deklaracijo o zunanji politiki Republike Slovenije, v kateri je za primarno zunanjepolitično nalogo opredelil ureditev odnosov s sosednjimi državami, ki temeljijo na medsebojnem zaupanju in spoštovanju ter dobremu sodelovanju na gospodarskem in drugih področjih²¹. Reševanje varnostnega vprašanja predstavlja bistveni vidik, ki ga Deklaracija izpostavlja pri zagotavljanju nadaljnje stabilizacije področja in zahteva prisotnost Slovenije na Zahodnem Balkanu (Internet 21). V Deklaraciji o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2007 – junij 2008 so predstavljeni temeljni cilji in vloga Slovenije kot polnopravne članice EU in predsedujoče Svetu EU v prvi polovici leta 2008. Približevanje držav Zahodnega Balkana ostaja njena prednostna naloga, ki bo pripomogla k stabilizaciji razmer in utrditvi družbenopolitičnih dejavnikov v regiji. Bistveni kriteriji, ki jim morajo dotične države zadostiti v ta namen, so izpolnitev kopenhagenskih kriterijev in pogojev iz stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. V času predsedovanja EU v prvi polovici 2008 se bo Slovenija zavzemala za to, da politika širitve ostane visoko na dnevnem redu EU, saj predstavlja najpomembnejši politični instrument pri stabilizaciji držav Zahodnega

---

²¹ Deklaracija v svojih zunanjepolitičnih ciljih posebej omenja tudi Republiko Hrvaško, s katero Slovenijo povezuje najdaljši del slovenske meje ter mnoge gospodarske, kulturne in druge vezi. Zato si bo Republika Slovenija še posebej prizadevala za krepitev in razvoj dobrososedskega sodelovanja. Bilateralno sodelovanje med obema državama je zaznamovano z reševanjem nekaterih odprtih vprašanj, ki so posledica razpada SFRJ. Deklaracija nadalje omenja, da bližina balkanskega kriznega žarišča narekuje Sloveniji dodatno skrb za urejene odnose s sosednjo Hrvaško, saj stabilnost Hrvaške pomembno vpliva na stabilnost regije. Hrvaška ostaja v dolgoročni perspektivi eden pomembnejših gospodarskih partnerjev Slovenije.

Balkana ter pri doseganju napredka pri strukturnih, gospodarskih in političnih reformah (Internet 22).

Slovenija podpira politiko EU do Zahodnega Balkana, zato aktivno investira in gospodarsko sodeluje z državami regije. Nesporen politični, ekonomski in varnostni interes Slovenije je, da se države Jugovzhodne Evrope čim hitreje približujejo EU. Svoje izkušnje z vključevanjem v EU, od prilagajanja pravnega reda do pogajanj za Evropski sporazum o pridružitvi in pogajanj za članstvo, naj bi prenašala na države Zahodnega Balkana (Internet 23). Izkušnje, ki jih je Slovenija pridobila v skupni polpretekli zgodovini, ji lahko nedvomno koristijo pri uveljavitvi v mednarodnem prostoru in še posebej znotraj EU. S sobivanjem v enotni državni entiteti v obsežnem obdobju dvajsetega stoletja je nedvomno dobila vpogled v način življenja, poznavanje kulture, jezika in običajev, ki lahko pripomorejo k razumevanju odzivov in razreševanju konfliktov v določenih situacijah. EU je že večkrat poudarila, da pričakuje od Slovenije aktivno sodelovanje pri razpravah o položaju na Zahodnem Balkanu, saj država s takšno zgodovino (in prihodnostjo) z regijo lahko odločilno pripomore k pravilnosti same politike EU na tem območju (Internet 23).

5.3 Finančna pomoč EU državam kandidatkam

EU s svojimi finančnimi programi podpira implementacijo njenih skupnih politik in jih deli v naslednje skupine:

- programi namenjeni državam članicam EU;
- predpristopni programi namenjeni državam kandidatkam za članstvo v EU;
- programi namenjeni tretjim državam (Internet 24).

Hrvaška je med leti 1996 in 2000 črpala iz programa Obnova, v naslednjem obdobju med leti 2001 in 2004 pa razpolagala s sredstvi iz programa CARDS. Oba programa sta namenjena tretjim državam oziroma državam, ki nimajo statusa kandidatke za vstop v EU. Ko je Hrvaška v letu 2004 pridobila status kandidatke, je v začetku 2005 postala porabnica predpristopnih programov PHARE, ISPA in SAPARD. Vsi programi se izvajajo v skladu s pravili o upravljanju projektnih ciklusov Evropske komisije, za upravljanje s programi pa so zadolžena osrednja državna telesa in telesa Komisije.

Hrvaška ima možnost sodelovanja v programih, ki so prvenstveno namenjeni državam članicam in v iniciativi INTERREG III, ki se financira iz strukturnih fondov za države kandidatke ter regionalne komponente programa CARDS za Hrvaško. Omenjeni predpristopni programi bodo v nadaljevanju podrobneje predstavljani.

5.3.1 Obnova

Program Obnova je bil vzpostavljen leta 1996 in je razpolagal finančnimi sredstvi v višini 400 milijonov € v obdobju do leta 2000 za pomoč Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Zvezni republiki Jugoslaviji in Makedoniji. Področja intervencije so vključevala projekte regionalnega sodelovanja in čezmejne projekte, obnovo infrastrukture in drugih privatnih ali javnih objektov, poškodovanih med vojno, konsolidacijo demokracije civilne družbe, vračanje beguncev in njihovo reintegracijo, pripravo proizvodnih obratov za ponoven gospodarski zagon, razvoj privatnega sektorja, vzpodbujanje investicij, krepitev nevladnih organizacij, kulturnih in izobraževalnih ustanov. Hrvaška je znotraj programa Obnova v obdobju med 1996 in 2000 prejela več kot 60 milijonov €, največji del sredstev je bil namenjen povojni obnovi prizadetih območij²².

5.3.2 CARDS

CARDS (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation*) je program tehnično-finančne pomoči EU, ki je bil ustanovljen decembra 2000 z osnovnim ciljem pomagati državam jugozahodne Evrope v stabilizacijsko-pridružitvenem procesu in pri implementaciji pogojev, izhajajočih iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma za posamezno državo podpisnico. Program je predvideval delovanje do konca leta 2006 v skupni vrednosti 4,86 milijard €, na voljo za koriščenje državam Albaniji, Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Makedoniji ter Srbiji in Črni gori.

---

²² Znotraj programa Obnova je EK v letu 2000 Hrvaški določila 16,84 milijonov €. Največji del sredstev (10 milijonov €) so predstavljala sredstva programa EUPOP – Evropska Unija: program obnove za vrnitev, ki ga je koordinirala nemška nevladna organizacija Arbeiter Samariter Bund (ASB). 2,43 milijonov € je bilo namenjenih UNDP-jevem programu podpore malemu in srednjemu podjetništvu na v vojni prizadetih območjih. Prvič je bila dogovorjena tehnična pomoč telesom državne uprave – različnim ministrstvom. Definiranih je bilo osem projektov tehnične pomoči v skupni vrednosti 3 milijone €. 1,5 milijona € je bilo namenjenih krepitevi Delegacije Evropske komisije v Republiki Hrvaški (Internet 24).

Program CARDS se je delil na nacionalno in regionalno komponento. Nacionalna je bila namenjena posameznim državam, medtem je ko regionalna komponenta financirala aktivnosti, ki so se izvajale v več državah hkrati na področjih, kjer je skupno delovanje prinašalo bolj učinkovite rezultate. Hrvaška je po dodelitvi statusa kandidatke za članstvo v EU in odpiranju predpristopnih programov PHARE, ISPA in SAPARD prenehala prejemati sredstva iz nacionalne komponente programa CARDS. Kljub temu je še naprej sodelovala v regionalnih projektih do izteka obdobja koriščenja programa v sklopu Programa za sosedstvo (Internet 24).

Sredstva programa CARDS so se koristila za namene vrnitve beguncev, formiranje institucionalnega in zakonodajnega okvirja, ki je podpiral razvoj demokracije, vladavino prava in pravic manjšin, razvoj civilne družbe, neodvisnost medijev in boj proti organiziranemu kriminalu. Spodbujal je gospodarske in socialne reforme, s posebnim poudarkom na odpravljanju revščine, enakosti spolov, izobraževanju, strokovnem usposabljanju in obnovi okolja. Prednostno nalogo je predstavljalo regionalno povezovanje med državami kandidatkami programa, njihovo sodelovanje z EU in ostalimi kandidatkami za članstvo v EU.

Pomoč, ki jo je program CARDS namenjal Hrvaški v obliki nepovratnih sredstev, je pripomogla pri financiranju projektov krepitev institucionalne sposobnosti in investicijskih projektih. Neposredni uporabniki pomoči so bila državna telesa na vseh nivojih, javne institucije, ki so nudile pomoč poslovnim subjektom, zadrugam, zvezam, fundacijam in nevladne organizacije. Pomoč se je dodelila izključno za vnaprej planirane in dodelane projekte (Internet 24).

5.3.3 PHARE

Program je bil vpeljan 1989. leta predvsem v pomoč Poljski in Madžarski (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*) ter zatem tudi ostalim tranzicijskim državam srednje in vzhodne Evrope z namenom pospeševanja večstrankarske demokracije in obnove gospodarstva po razpadu komunističnega sistema. Program PHARE se je po letu 1997 popolnoma preusmeril na predpristopne

prioritete in postal glavni finančno-tehnični instrument predpristopne strategije za države kandidatke. Hrvaška je porabnica programa PHARE od leta 2005.

Cilj programa PHARE je pripraviti države kandidatke za članstvo v EU oziroma jih usposobiti za popolno uveljavitev *Acquis Communautaire* in koriščenje strukturnih in kohezijskih skladov po vključitvi. V hrvaškem primeru imajo možnost podpore projekti, ki so skladni s prioritetami, določenimi v Evropskih partnerstvih za Hrvaško, Nacionalnim programom pridruževanja EU, poročili Evropske komisije o napredku Hrvaške v predpristopnem procesu in bodočim Nacionalnim razvojnim planom (Internet 24). Najmanj 30% sredstev iz programa PHARE je namenjenih krepitvi institucij, ki so zadolžene za usklajevanje nacionalne zakonodaje z *Acquis Communautaire*, predvsem s *twinning*²³ projekti v javni upravi oz. povezovanjem in projektnim sodelovanjem med sorodnimi telesi države kandidatke in eno ali več članicami EU. Projekti vključujejo pomoč pri usklajevanju in implementaciji zakonodaje z nudenjem strokovne pomoči, izobraževalnih dejavnosti ali pripravo strategije razvoja posameznega sektorja. Največ 70% sredstev je namenjenih vlaganjem v regulativno infrastrukturo, ki je nujna za implementacijo *Acquis Communautaire*, ter v gospodarsko in socialno kohezijo. Pri prvi postavki je mišljen na primer nakup specialistične laboratorijske opreme za kontrolo kvalitete prehrabnenih izdelkov, opremljanje mejne veterinarske službe ali modernizacija mejnih prehodov, ki bo omogočila izpolnjevanje pogojev za vstop v schengenski sistem (Internet 24). Druga postavka omogoča investiranje v razvoj malega in srednjega podjetništva, modernizacijo sistema strokovnega izobraževanja in usposabljanja ali vlaganja v lokalno infrastrukturo (Internet 24). Država koristnica je obvezana sofinancirati vsa vlaganja v opremo ali infrastrukturne projekte v višini četrte celotne vrednosti investicije. Za sredstva iz programa PHARE se lahko potegujejo posamezna telesa državne uprave, javna podjetja in nevladni sektor. Privatna podjetja lahko sodelujejo na način, da se vključijo v izvedbo programa horizontalnega tipa, ki vzpodbuja razvoj podjetništva, in ga predlaga državno telo ali nevladna organizacija, zadolžena za podporo malim in srednjim podjetjem. Direktna finančna

---

²³ Program *twinning* je eno izmed temeljnih orodij, ki ga EU ponuja v pomoč državam koristnicam pristopne pomoči. *Twinning* jim pomaga pri vzpostavitvi moderne in učinkovite administracije, struktur, človeških virov in vodstvenih veščin, potrebnih za implementacijo *Acquis Communautaire*. *Twinning* pripravi okvir, znotraj katerega javna administracija in poldržavne organizacije v državah koristnicah sodelujejo z vzporednimi institucijami v državah članicah. Skupaj razvijejo projekt, ki načrtuje prenos, uveljavitev in implementacijo specifičnega dela skupnostnega prava.

pomoč privatnim podjetjem ni dovoljena. Hrvaška je v sklopu programa PHARE v letih 2005 in 2006 prejela skupno 160 milijonov €.

5.3.4 ISPA

Leta 2000 je Komisija oblikovala nov program predpristopne pomoči – ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*). Namenjen je bil financiranju infrastrukturnih projektov na področju prometa in zaščite okolja. Hrvaška je v svojem predpristopnem obdobju v letih 2005–06 uspela pridobiti 60 milijard € sredstev iz programa ISPA. Slednji je državam kandidatkam za vstop omogočal izobraževanje o politikah in procedurah unije, ponujal pomoč v doseganju standardov EU na področju zaščite okolja in državo kandidatko povezal v transevropske prometne mreže (Internet 24).

V sektorju prometa so se financirali projekti, ki so širili evropsko prometno mrežo s povezovanjem med EU in državo kandidatko, medsebojnim povezovanjem nacionalnih mrež in nenazadnje nacionalnih s transevropsko mrežo. Projekti so razvijali železnice, ceste, morske poti in pristanišča ter infrastrukturo letališč. Sektor zaščite okolja je financiral projekte, usmerjene na usklajevanje z uredbami EU, ki so zahtevali visoke investicije. V to skupino spadajo npr. upravljanje z odpadnimi vodami in nevarnimi odpadki, oskrba z vodo in urejanje kanalizacije ter izboljšanje kvalitete zraka (Internet 24).

5.3.5 SAPARD

Program je bil zasnovan v letu 1999 z namenom nudenja pomoči na področju kmetijstva in ruralnega razvoja (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*), poleg tega je države kandidatke pripravljale na možnost koriščenja kmetijskega in ribiškega fonda po pridobitvi statusa države članice EU. Finančna pomoč se je izplačevala za intervencije, ki so bile skladne s kriteriji, odrejenimi s strani Nacionalnega programa kmetijskega razvoja. V ta okvir so spadala vlaganja v kmetijska zemljišča, njihovo oplemenitenje in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov, raznolikost kmetijskih gospodarskih storitev, razvoj in krepitev kmetijske infrastrukture,

pogozdovanje, pomoč skupnostim proizvajalcev, vlaganja v sisteme kontrole kvalitete kmetijskih in ribiških proizvodov, veterinarske kontrole in kontrole zdravja rastlin in podobno (Internet 24).

SAPARD je bil v prvi vrsti namenjen privatnim podjetnikom na področju kmetijske in prehranske proizvodnje ter institucijam, ki so pristojne za izgradnjo lokalne infrastrukture, s katero se spodbuja razvoj kmetijstva in ruralnih področij. Program je omogočal financiranje v višini 75% vrednosti projekta, končni porabniki pa so prispevali 25% njegove vrednosti (Internet 24). Hrvaški je bilo v sklopu programa SAPARD v letu 2006 odobreno 25 milijonov €, kar tudi pomeni, da se je izvedba projekta začela šele v omenjenem letu.

5.3.6 IPA

Z leti je EU razvila širok spekter programov pomoči, kar je navsezadnje pripeljalo do kompleksne izbire več kot 30 vpeljanih zakonitih instrumentov. Potreba po večji jasnosti in doslednosti postopkov ter doseganju boljših rezultatov z razpoložljivimi resursi je pripomogla k oblikovanju novega predloga s strani Komisije za poenostavljeno obliko pomoči. IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) je stopila v veljavo 1. januarja 2007 in je združila vse predhodno predpristopno pomoč v enoten instrument; nadomestila je programe PHARE, ISPA SAPARD in CARDS, ki so se izvajali med leti 2000–2006 (Internet 34). IPA je bila zasnovana tudi z namenom, da kar se da uspešno prilagodi raznolike cilje in razvoj posamezne države koristnice ter omogoči usmerjeno in učinkovito podporo v skladu z njihovimi potrebami in razvojem.

IPA je namenjena državam kandidatkam (trenutno Hrvaška, Makedonija in Turčija) ter potencialnim kandidatkam (Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, in Srbija). Pripomogla bo k utrditvi demokratičnih institucij in vladavini prava, reformi javne uprave, izvrševanju ekonomskih reform, pospeševala spoštovanje človekovih pravic kot tudi pravic manjšin in enakost med spoloma, podpirala razvoj civilne družbe in napredek v regionalnem sodelovanju ter prispevala k trajnostnemu razvoju in odpravljanju revščine (Internet 34). IPA je sestavljena iz petih različnih komponent, ki omogočajo kar se da učinkovito izpolnjevanje ciljev posameznih koristnic programa:

- prehodna pomoč in izgradnja institucij,
- regionalno in čezmejno sodelovanje,
- regionalni razvoj,
- razvoj človeških virov,
- razvoj podeželja.

Zadnje tri postavke so namenjene državam kandidatkam in so zasnovane kot zrcalo strukturnim skladom, zato je zanje potrebno vzpostaviti potrebne upravljalne strukture. Podobne ugodnosti so na voljo tudi potencialnim kandidatkam znotraj prve komponente prehodne pomoči in izgradnje institucij.

V obdobju od 2007–2013 bo v okviru programa IPA zagotovljenih 11.468 milijonov € (Internet 34). Komisija bo vsako leto obvestila Evropski parlament in Svet o nameravani porazdelitvi sredstev. V ta namen je oblikovan večletni finančni okvir za posamezna triletna obdobja, prilagojen vsaki državi in posamični komponenti posebej.

6. VLOGA SLOVENIJE PRI VKLJUČEVANJU HRVAŠKE V EU

6.1 Pregled bilateralnega sodelovanja

Zadnji del naloge je namenjen analizi vloge Slovenije pri vključevanju Hrvaške v evropske integracijske tokove. Na podlagi skupnih zgodovinskih izkušenj, politične in gospodarske povezanosti med državama so se mi izoblikovala stališča o tesnem medsebojnem sodelovanju pri omenjenem procesu. Nenazadnje je Slovenija nedolgo tega sama uspešno zaključila pristopna pogajanja in se je v predpristopnem obdobju soočala s podobnimi situacijami. Hitrejši ekonomski razvoj in bolj ugodne politične razmere po odcepitvi od Jugoslavije so pripomogle, da se je Slovenija uspešneje vključevala v mednarodne povezave v primerjavi z ostalimi republikami nekdanje skupne države.

Služba vlade Republike Slovenije za evropske zadeve (SVEZ) predstavlja osrednji organ slovenske vlade, ki skrbi za koordinacijo evropskih zadev in uveljavlja slovenske interese v EU. Pri svojem delovanju sodeluje z ministrstvi in drugimi vladnimi službami, s predstavnitvi Republike Slovenije v tujini, z delovnimi telesi Državnega zbora Republike Slovenije ter s strokovnimi službami ustanov in teles Evropske unije (Internet 39). SVEZ je predstavljal tudi osrednjo državno koordinacijsko telo v procesu vključevanja Slovenije v EU, zato sem za nadaljnje usmeritve pri raziskovanju teme najprej pozanimala pri Bojani Černe, ki je znotraj Urada za koordinacijo na SVEZ-u zadolžena za področje širitve in Zahodnega Balkana. Pomanjkanje javnosti dostopnih podatkov o sodelovanju med državama v procesu vključevanja Hrvaške v EU je utemeljila z razlogom, da so dokumenti označeni z določeno stopnjo zaupnosti in da bodo dostopni šele po zaključku pogajanj. Po njenih informacijah sodelujejo slovenski državni organi kot samostojni partnerji ali v konzorciju z drugimi državami predvsem v twinning projektih, ki jih v pomoč kandidatkam razpisuje EU na različnih področjih, odvisno od potreb posamezne države. Podrobnejše informacije v zvezi s preteklimi in trenutno aktivnimi twinning projekti, v katerih kot partnerska država Hrvaški sodeluje Slovenija, mi je posredoval Andrej Engelman, ki znotraj Urada za tehnično pomoč in splošne zadeve na SVEZ-u vodi Sektor za tesno medinstitucionalno sodelovanje

(TMIS). V nadaljevanju bo kot primer sodelovanja iz spodnje tabele izpostavljenih nekaj zaključenih twinning projektov.

Tabela 6.1.1: Projekti TMIS, kjer je RS sodelovala oz. sodeluje kot izvajalec

ZAKLJUČENI PROJEKTI TMIS						
	Institucija	Projekt	Država prejemnica	Partnerske države	Faza projekta	Vrednost projekta (mio EUR)
1	Ministrstvo za notranje zadeve	Integrirano upravljanje z mejo -mejna policija (CARDS 2001, CR-01.02.05/02)	Hrvaška	Nemčija kot vodilni partner.	Zaključen (oktober 2002 - januar 2004)	0,5
2	Ministrstvo za notranje zadeve	Reforma azila (CARDS 2001, CR-0102.04/02)	Hrvaška	Nemčija kot vodilni partner.	Zaključen (marec 2003 - maj 2005)	1,5
3	Ministrstvo za notranje zadeve	Nadaljnja podpora in krepitev usposobljenosti mejnega policijskega direktorata (CARDS 2003, CR-03.04/03.01)	Hrvaška	Nemčija kot vodilni partner.	Zaključen (junij 2004 - oktober 2005)	0,5
6	Ministrstvo za finance	Podpora hrvaškemu sistemu državnih pomoči (CARDS 2002, CR 02.05.01)	Hrvaška	Nemčija kot vodilni partner.	Zaključen (junij 2005 - december 2006)	0,8
7	Ministrstvo za finance	Podpora hrvaškemu sistemu javnih naročil (CARDS 2002, CR 02.03.01)	Hrvaška	Nemčija kot vodilni partner.	Zaključen (junij 2005 - december 2006)	0,86
8	Državna revizijska komisija	Krepitev Državne komisije za nadzor postopkov javnih naročil (CARDS 2002, CR 02.03.01)	Hrvaška	Slovenija nastopa samostojno.	Zaključen (junij 2005 - december 2006)	0,6
9	Statistični urad RS	Posodobitev statistike dela (CARDS 2003, CR03-IB-SO-01)	Hrvaška	Danska kot vodilni partner in Finska kot sodelujoči partner.	Zaključen (september 2005 - december 2006)	0,35
PROJEKTI TMIS V IZVAJANJU						
	Institucija	Projekt	Država prejemnica	Partnerske države	Faza projekta	
10	Slovenski inštitut za kakovost, Tržni inšpektorat, Ministrstvo za gospodarstvo	Sistem nadzora na trgu na področju tehničnih proizvodov (HR 05 IB OT 01)	Hrvaška	Nemčija junior partner.	Poteka.	1,107
11	Ministrstvo za notranje zadeve – Policija	Priprava na izvajanje schengenskega pravnega reda za Republiko Hrvaško (HR/2005/IB/JH/02)	Hrvaška	Nemčija senior partner.	Poteka.	1

Vir: Andrej Engelman, Služba vlade RS za evropske zadeve, Sektor za tesno medinstitucionalno sodelovanje, Februar 2008.

V programu CARDS 2001 je bil razpisan twinning projekt za ureditev politike meja, ki naj bi pripomogel k oblikovanju nove zakonodaje na omenjenem področju, poleg tega pa naj bi poskrbel tudi za ustrezno izobraževanje in opremo osebja mejne policije. V projektu, ki se je izvajal med leti 2002–2004, sta hrvaškemu Ministrstvu za notranje zadeve pri usklajevanju z evropskimi standardi pomagali nemška in slovenska mejna policija (Internet 35). Uspešna izvedba projekta, ki mu je EU namenila 500.000 € sredstev, je pripomogla k izboljššanemu policijskemu sodelovanju znotraj države in tudi s sosednjimi državami na področju cestnega, pomorskega, železniškega in letalskega prometa.

V obdobju med 2003–2005 se je izvajal twinning projekt na področju azilne politike v skupni vrednosti 2,2 milijona €, pri katerem so poleg nemških sodelovali tudi slovenski partnerji (Internet 36). Glavni cilj projekta je bil pomagati hrvaški vladi pri vzpostavitvi zakonodaje na področju azilne politike, postopkov in administrativnih služb v skladu z *Acquis Communautaire*. Slovensko Ministrstvo za notranje zadeve je v projektu nudilo strokovno pomoč, ki je izhajala tudi iz lastnih izkušenj z azilno problematiko.

V februarju leta 2007 so bili predstavljeni rezultati dveh twinning projektov, ki jih je EU razpisala za področje javnih naročil. Državna komisija za nadzor postopkov javnih naročil ter nemški in slovenski partnerji so predstavili twinning projekt »Krepitev hrvaškega sistema javnih naročil«, ki se je izvajal 20 mesecev in je bil razpisan znotraj programa CARDS 2002 v skupni vrednosti 860.000 € (Internet 37: 10). Projekt je izvajal pomoč pri pospeševanju razvoja hrvaškega sistema javnih naročil in je vključeval podporo za pravno usklajevanje, izgradnjo kapacitet Urada za javna naročila, vzpostavitev programa izobraževanja na področju javnih naročil in izdelavo priročnikov pogodbenikom in potencialnim ponudnikom. »Krepitev kapacitet Državne komisije za nadzor postopkov javnih naročil« je 18-mesečni twinning projekt, ki je s pomočjo slovenske Državne revizijske komisije za revizijo postopkov javnih naročil pripomogel k nadgraditvi hrvaškega sistema revizije javnih naročil in ga tako uskladil z zahtevami EU. Cilj projekta je bil postavitev nove spletne strani Državne komisije, priprava potrebnih priročnikov in knjig iz področja revizije, ter tudi organiziranje izobraževanja in pravno usklajevanje področja. Financiranje projekta je potekalo v okvirju programa CARDS 2002 v višini 600.000 € (Internet 37: 10).

Poleg omenjenih twinning projektov EU oblikuje številne druge programe pomoči, v katerih aktivno sodeluje tudi Slovenija, in z njimi namenja nepovratna sredstva državam, ki niso njene članice, da bi s tem vzpodbudila njihov demokratični razvoj, izboljšala ekonomske razmere in nenazadnje pripomogla k implementaciji skupnih politik. Pobuda INTERREG je največja pobuda EU, financirana iz Evropskega sklada za regionalni razvoj²⁴. Nastala je leta 2003 znotraj Sosedskih programov, ki težijo k sodelovanju med članicami EU in nečlanicami. V skladu z omenjeno idejo se je oblikoval Sosedski program Slovenija–Madžarska–Hrvaška 2004–2006 (Internet 38). Strateška cilja programa sta bila razvoj gospodarskih in družbenih pogojev za vzpostavitev celostnega regionalnega gospodarskega prostora ter krepitev čezmejnih odnosov med ljudmi, organizacijami in ustanovami na vseh področjih, kjer se pričakujejo strukturne spremembe. V ta namen so posamezni organi iz vseh treh držav oblikovali naslednjo strukturo vodenja programa: Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) je predstavljala odgovoren organ za izvedbo celotnega programa, pri tem sta kot partnerska organa sodelovala Madžarski urad za regionalni razvoj v sodelovanju z Neprofitnim podjetjem za regionalni razvoj in urbanistično načrtovanje ter Delegacija Evropske komisije v Republiki Hrvaški v sodelovanju z Vlado Republike Hrvaške in Ministrstvom za zunanje zadeve in evropske integracije. Poleg tega so člani iz vseh treh držav partneric sodelovali tudi v nadzornem odboru, ki je nadzoroval učinkovito in pravočasno izvajanje programa, upravnem odboru, ki je bil zadolžen za izbor projektov v sklopu programa in skupnem tehničnem sekretariatu, ki je nudil tehnično podporo izvajalskim strukturam²⁵.

Poleg zgoraj omenjenih projektov pomoči prihaja tudi do bilateralnega sodelovanja med obema državama po posameznih ministrstvih, ki pa po besedah Andreja Engelmana ni dokumentirano. Pri tem govorimo na primer o pripravi seminarjev, ki jih je slovenska stran pripravila za uslužbence hrvaške administracije, vendar pa o tem ni moč najti nobenih zapisov. Redno prihaja tudi do obiskov hrvaških delegacij Koordinacije za pogajanja o pristopu Republike Hrvaške v EU na SVEZ-u, za katere slovenska stran

---

²⁴ Pobuda se v svojem cilju zavzema za povečanje ekonomske in socialne kohezije s spodbujanjem čezmejnega, transnacionalnega in medregionalnega sodelovanja in želi s tem doseči uravnotežen razvoj na območju celotne EU.

²⁵ Nova finančna perspektiva za obdobje 2007–2013 predvideva razdelitev čezmejnega sodelovanja na tri bilateralne programe, ki bodo povezovali zgoraj omenjene države. Temeljne prioritete programa Slovenija-Hrvaška so prioritete lizbonske in goethenburške strategije ter cilji zunanje politike EU. Ključna področja predstavljajo podjetništvo, turizem, varstvo okolja, narave in trajnostni razvoj ter varovanja meja. Na horizontalni ravni se bo projekt ukvarjal z razvojem človeških virov, kulturo, mreženjem in informacijsko družbo.

izvaja t.i. »coaching« v posameznih projektih, vendar tudi v tem primeru ne moremo zaslediti dokumentiranih zapisov. Po vsem naštetem lahko sklepamo, da med obema državama prihaja do sodelovanja na področju hrvaškega vključevanja v EU, vendar se ne izvaja znotraj formalnih okvirov.

6.2 Predsedovanje Slovenije EU

Slovenija je s 1. januarjem 2008 kot prva izmed novih članic prevzela predsedovanje EU. V prvi polovici leta bo tako vodila delo Sveta EU, v katerem so zbrani predstavniki 27 držav članic EU, zastopala Svet pred Evropskim parlamentom in Komisijo ter zastopala interese celotne EU na mednarodnem prizorišču. To je do sedaj najpomembnejša naloga, ki je bila zaupana mladi državi Sloveniji.

Pogodba o ustavi za Evropo je kot eno vidnejših institucionalnih sprememb namesto samostojnega šestmesečnega predsedovanja predvidevala osemnajstmesečno skupinsko predsedovanje treh držav članic (Internet 25). Kljub temu, da sama pogodba ni bila sprejeta, je Svet EU spremenil svoj poslovnik in vanj vključil to določbo. Osnovni namen, ki ga je s tem želel doseči, je bil okrepitev sodelovanja med tremi zaporedno predsedujočimi državami članicami in tako dolgoročno prispevati k bolj skladnemu razvoju strateških politik EU. Slovenija je sodelovala pri pripravi skupnega programa predsedovanja z Nemčijo in Portugalsko, ki sta Svetu EU predsedovali v letu 2007. Vsaka država poleg tega za obdobje svojega šestmesečnega predsedovanja pripravi še svoj »nacionalni« program predsedovanja Svetu EU, ki pa bolj ali manj temelji na vnaprej dogovorjeni agendi Sveta EU.

Slovensko predsedstvo je v svojem programu opredelilo pet prednostnih področij svojega delovanja (Internet 26).

Uspešna ratifikacija Lizbonske pogodbe; Slovenija si bo prizadevala za to, da bi nova pogodba lahko začela veljati že pred volitvami v Evropski parlament v letu 2009. Sama je že konec januarja 2008 uspešno ratificirala pogodbo in na ta način spodbudila ostale države članice k ratifikacijskim postopkom.

Lizbonska strategija predstavlja eno izmed ključnih nalog slovenskega predsedstva in v letu 2008 stopa v nov triletni cikel njenega izvajanja. Rezultati prvega obdobja

so že vidni v povečani rasti in zaposlovanju, zato je nadaljevanje procesa ključno za doseganje zastavljenih ciljev. Slovenija se bo v svojem predsedovanju osredotočila na štiri prednostna področja lizbonske strategije: vlaganje v raziskave, znanje in inovacije, razvoj konkurenčnega poslovnega okolja, prilagoditev trga dela in odgovore na demografske izzive ter vprašanja energetike in podnebnih sprememb.

Korak naprej v reševanju energetske-podnebnih vprašanj. V skladu z opredelitvijo temeljnih elementov nove evropske integrirane podnebne in energetske politike na Evropskem svetu v marcu 2007, je Komisija januarja 2008 izdala Podnebno-energetski sveženj. Le-ta bo predstavljal eno izmed prednostnih nalog, zato si bo Slovenija prizadevala za konstruktivna pogajanja in čimprejšnji dogovor glede svežnja. Od njega je odvisen izhodiščni položaj Evrope pri sklepanju dogovorov z mednarodnimi partnerji o post-kjotskem režimu, katerega cilj je doseči uravnoteženo in pošteno ureditev po letu 2012.

Stabilnost Zahodnega Balkana je naslednje ključno področje, ki predstavlja prioriteto slovenskega šestmesečnega predsedovanja in bi po njenem mnenju moral ostati poglobljena točka na dnevnem redu EU. Slovenija si bo prizadevala za ponovno potrditev Solunske agende, ki je bila podpisana leta 2003, dokončanje mreže stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov in krepitev regionalnega sodelovanja na različnih področjih.

Leto 2008 je *evropsko leto medkulturnega dialoga*, zato si bo Slovenija prizadevala za krepitev dialoga znotraj EU, saj je ta temelj sobivanja vseh evropskih državljanov. Spodbujala bo tudi medkulturni dialog z Zahodnim Balkanom, poseben prispevek v tem okviru pa je tudi slovenska pobuda za ustanovitev evromediterranske univerze s sedežem v Piranu.

Slovenija se bo v polletnem obdobju predsedovanja morala soočiti tudi z dvema zelo pomembnima temama, ki se že kar nekaj časa pojavljata v ospredju ne samo evropske politične debate, temveč tudi v širši mednarodni skupnosti. Prva situacija, ki vzbuja veliko pozornosti na političnem parketu, je grožnja Kosova z odcepitvijo od Srbije. Usoda Kosova in njegovega dvojnopol milijonskega prebivalstva, od katerega je več kot 90% Albancev, zbuja veliko pozornosti v svetu predvsem zaradi dveh velesil, ZDA in Rusije, ki v ozadju kujeta svoje interese. Albansko prebivalstvo že dalj časa izkazuje težnjo po samostojni državi, čemur srbski voditelji in nenazadnje tudi prebivalstvo

močno oporekajo²⁶. Nasprotovanje temelji predvsem na dejstvu, da je Kosovo od nekdaj bilo zgolj srbska provinca in ne samostojna republika znotraj nekdanje skupne države²⁷.

Bivši finski predsednik Martti Ahtisaari je v vlogi posebnega odposlanca OZN-a februarja 2007 Beogradu in Prištini predstavil svoj predlog o končnem statusu pokrajine, v katerem je predlagal tako imenovano nadzorovano neodvisnost, a zanj tako v Albaniji in Srbiji, kot tudi v VS OZN ni bilo posluha zaradi različnih pogledov na prihodnost Kosova med članicami VS-ja (Internet 28). V začetku februarja čaka Srbijo drugi krog predsedniških volitev, na katerih se bosta pomerila proevropsko usmerjeni Boris Tadić in voditelj radikalnih nacionalistov Tomislav Nikolić. Kljub temu, da srbski predsednik formalno ne poseduje tako močnih pooblastil kot premier, bodo rezultati volitev pokazali veliko simbolno konotacijo. Kosovo v kratkem ne glede na rezultate načrtuje razglasitev samostojnosti²⁸.

Najpomembnejša situacija, s katero se trenutno sooča Slovenija, pa se nanaša na razglasitev Ekološko-ribolovne cone (ERC), ki jo je Hrvaška s 1. januarjem 2008 uvedla tudi za države EU. Uveljavitev cone bi prizadela zlasti Slovenijo ter Italijo in ji zato najbolj vztrajno nasprotujeta.

Hrvaška je ERC enostransko razglasila oktobra 2003, v veljavo pa je stopila oktobra 2004. Po posredovanju Slovenije in Italije je nato Hrvaška istega leta pristala, da cona za članice EU ne bo veljala, dokler ne bo dosežena skupna sporazumna, evropsko naravnana rešitev, ki bo upoštevala interese sosednjih držav²⁹. Že v decembru 2005 je

---

²⁶ Srbija je tako predlagala različne modele avtonomije, kot jih imajo npr. Hong Kong ali švedsko poseljeni Alandski otoki, ki spadajo pod finsko jurisdikcijo (Internet 27). Kosovski Albanci se s srbskimi predlogi, ki bi jim omogočali maksimalno avtonomijo znotraj Srbije, ne strinjajo in ne pristajajo na nič manj kot neodvisno državo.

²⁷ Napetosti med albanskim in srbskim prebivalstvom so se začele iskriti že za časa bivše Jugoslavije in dosegle vrhunec leta 1989, ko so Srbi pod vodstvom Slobodana Miloševića na referendumu omejili pravice do tedaj avtonomni pokrajini. Po številnih neuspešnih poskusih obnovitve avtonomije se je pokrajina leta 1991 razglasila za neodvisno republiko, srbsko vodstvo pa je v povračilnih ukrepih razpustilo kosovski parlament in vlado. Zaostrovanje razmer zaradi represivnega srbskega vladanja nad Albanci na Kosovu je sčasoma privedlo do brutalnega obračunavanja med prebivalci, kar je navsezadnje pripeljalo do posredovanja Nata z zračnimi napadi na Srbijo. To je bil prvi napad zaveznitva na suvereno evropsko državo v njegovi zgodovini. Po pregonu srbskih sil s Kosova poleti leta 1999 so nadzor nad pokrajino prevzeli ZN in v pokrajino poslali 45.000 vojakov.

²⁸ Ne glede na izid volitev je za prihodnost Srbije nedvomno najpomembnejše, da nadaljuje začrtano pot približevanja evropskim integracijam. V ospredju je predvsem podpis Stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, ki podpisnici omogoča predpogoj za pridobitev statusa kandidatke za članstvo. Slovenija sama v obdobju predsedovanja ne bo rešila kosovske krize, kljub temu pa je simbolizem dane situacije zelo pomemben in časovno ujemajoč. Slovenski uspeh v evropskem prostoru je močan opomin Srbiji in Kosovu, ki na okopih nacionalizma in etničnih trenj nista bistveno pripomogla k razvoju države in kvaliteti življenja svojih prebivalcev.

²⁹ Pri omenjeni zavezi Hrvaške gre za podpis takratnega državnega sekretarja Hida Biščevića na zapisnik pogovorov s Slovenijo, Italijo in Evropsko Komisijo, češ da Hrvaška ne bo uvedla ERC za članice Unije. Na osnovi tega zagotovila so se Hrvaški odprla vrata v EU (Internet 29).

Hrvaška uveljavila nov pravilnik, s katerim je svojemu ribolovnemu območju hrvaškega morja uradno priključila ERC. S tem je tudi uradno razširila hrvaško ribolovno morje do sredinske črte Jadrana oziroma epikontinentalne meje, v Piranskem zalivu pa do njegove sredine (Internet 30). Decembra leta 2006 je hrvaška vlada na seji sprejela predlog sprememb odločbe o širitvi jurisdikcije Hrvaške na Jadranu, ki določa polno uveljavitev ERC tudi za članice EU najpozneje s 1. januarjem 2008 (Internet 31).

Slovenija dosledno nasprotuje enostranski uveljavitvi cone tudi za članice unije in bo v tem primeru v okviru EU zaščitila svoje interese. Evropska Komisija je v zadnjem poročilu o napredku Hrvaške, objavljenem 6. novembra 2007, Zagreb znova opozorila, da je potrebno rešiti vprašanje ERC in da pomeni odločitev sabora »odklon od političnega dogovora, ki so ga tri strani (Slovenija, Hrvaška in Italija) dosegle junija 2004« (Internet 32: 13). Zunanji ministri unije so zato 10. decembra 2007 na zasedanju v Bruslju pozvali Hrvaško, naj ne uveljavi nobenega vidika ERC za države članice EU, dokler ne bo dosežen skupni dogovor v duhu EU (Internet 33). Evropski komisar za širitev Oli Rehn je pred časom opozoril Hrvaško, da bi enostranska razglasitev ERC lahko imela negativne posledice za proces njenega približevanja EU. Italijanski minister za kmetijstvo in ribištvo Paolo De Castro je nedavno povedal, da je EU pripravljena zamrzniti štiri ali pet poglavij v pristopnih pogajanjih s Hrvaško, slovenski zunanji minister Rupel pa je kot enega od možnih scenarijev omenil zamrznitev petih ali šestih poglavij, če bo Zagreb vztrajal pri svoji odločitvi. Za Slovenijo je pri ERC sporen predvsem potek meje cone po sredini Piranskega zaliva, ki naj bi bil sicer do dogovora med državama o meji samo začasen.

Na zasedanju zunanjepolitičnega odbora evropskega parlamenta konec januarja 2008 je poročevalec za Hrvaško v EP Hannes Swoboda predstavil osnutek poročila o napredku Hrvaške. V njem so zapisana opozorila na resne posledice za hitrost pristopnih pogajanj. Razmere so za hrvaško pot v EU celo tako resne, da bi v primeru nezamrznitve ERC EU to vprašanje morda uvrstila na dnevni red februarskega zasedanja zunanjih ministrov. Odločitev o zamrznitvi pogajanj s Hrvaško po vzoru primera s Turčijo v tem primeru ni nepredstavljiva (Internet 29). V osnutku poročila je izraženo pričakovanje, da bo hrvaška vlada pokazala pripravljenost v reševanju vseh odprtih mejnih vprašanj, hkrati se enaka podpora in pripravljenost pričakuje tudi od njenih sosed.

V začetku marca 2008 je evropski pritisk začel taliti neomajno hrvaško stališče o uveljavitvi ERC, ko je premier in predsednik stranke HDZ Ivo Sanader po sestanku s koalicijskimi partnerkami pozval hrvaški sabor, naj podpre predlog njegove stranke in začasno ustavi izvajanje ERC (Internet 41). Sanader je ob tem dodal, da se Hrvaška s tem ERC-ju ne bo odrekla, temveč bo izvajanje zgolj za nekaj časa zaustavila. Poslanci so po burni 10-urni razpravi njegov predlog sprejeli, podprle so ga vse koalicijske stranke, proti sta glasovala Hrvaška kmečka stranka in poslanec Stranke prava, vzdržali pa sta se Socialdemokratska in Narodna stranka (Internet 42). Predsednik Evropske komisije Jose Manuel Barroso je z odobravanjem sprejel hrvaško odločitev in napovedal, da bo Komisija že jeseni 2008 predlagala ciljni datum za zaključek predpristopnih pogajanj, ki naj bi sledil najpozneje jeseni 2009 (Internet 43). Če bo Hrvaška izpolnila vse določene pogoje, bi to lahko pomenilo njen vstop v EU že leta 2010.

7. SKLEPNE UGOTOVITVE

Na začetku diplomskega dela sem zastavila tri hipoteze, ki se nanašajo na proces vključevanja Hrvaške v EU. Prva se glasi: »Po prenovi političnega sistema leta 2000 je proces približevanja Hrvaške Evropski uniji doživel zagon, ki je sledil zgolj inkrementalnim spremembam v 90-ih letih.« Hrvaška je ob ustanovitvi neodvisne države prevzela polpredsedniški politični sistem, ki je določena pooblastila poleg vladi namenil tudi predsedniku države. Navkljub demokratičnim prvinam je izbrana oblika sistema v takratnih razmerah vodila do koncentracije moči v rokah zgolj enega človeka, predsednika države. Franjo Tudjman je kot predsednik največje in s tem najvplivnejše stranke v parlamentu HDZ ter lastne pozicije predsednika države uspel celotno desetletje po osamosvojitvi obvladovati vse vzvode oblasti v svojih rokah.

Vojna, ki se je po odhodu Slovenije in Hrvaške iz skupne države razvnela predvsem na ozemlju slednje, je v veliki meri pripomogla Franju Tudjmanu in garnituri HDZ pri ohranjanju pozicije moči. Ohranitev celovitosti hrvaškega ozemlja je predstavljalo prvenstveno nalogo tedanjemu vodstvu države, zato razmišljanje o evropskih ciljih v vojnem obdobju niti ni bilo smiselno. Po uspešni osvoboditvi ozemlja leta 1995 je HZD s Tudjmanom na čelu na krilih zmage in nacionalizma uspela popolnoma prevladati vsakršno obliko organiziranja opozicije, kar je v hrvaški politični sistem vpeljalo elemente polavtoritarnega sistema. V opisanih razmerah vlade in predsednika države kot prevladujoče politične figure približevanje Evropi niti ni pretirano zanimalo.

Spremembe so sledile šele leta 2000, ko je opozicija uspela premagati HDZ na volitvah, da bi tako s svojo politiko pripomogla k izboljšanju slabega gospodarskega stanja in življenjskih razmer prebivalstva. Nekdanja opozicija je po prevzemu oblasti z demokratizacijo političnega sistema na podlagi ustavnih sprememb leta 2001 pripomogla k preoblikovanju vloge vlade in njenih zunanjepolitičnih prioritet. Prevladalo je zavedanje, da bo dolgoročna prosperiteta države mogoča le z vključitvijo Hrvaške v EU, kar so s sprejemom deklaracije leta 2002 potrdile tudi vse saborske stranke. Na podlagi vseh naštetih dejstev in podrobno opisanega procesa vključevanja Hrvaške v EU v petem poglavju *lahko potrdim svojo prvo hipotezo.*

Druga hipoteza je sledeča: »Vključitev Slovenije v evropske povezovalne procese ima pozitivne posledice za nadaljnjo širitev EU na področje Zahodnega Balkana.« Omenjeno tematiko sem podrobneje obdelala v šestem poglavju. Slovenija je prva izmed nekdanjih jugoslovanskih držav, ki je leta 2004 uspešno zaključila pristopna pogajanja. Poleg skupne zgodovine jo z omenjenimi državami nepreklicno povezuje tudi geografska bližina, politična in kulturna vez. Pomemben vidik predstavlja predvsem gospodarsko sodelovanje, saj Slovenija zelo aktivno sodeluje in investira na področju držav regije.

Slovenija se v svojih zunanjepolitičnih deklaracijah neomajno zavzema za nadaljnjo širitev evropskega povezovalnega procesa na države Zahodnega Balkana. Ravno v trenutnem obdobju predsedovanja EU naj bi bil njen glas najbolj slišen preostalim 26 članicam unije³⁰. Svoja stališča je jasno predstavila že v Deklaraciji o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2007–junij 2008, kjer je politiko širitve izpostavila kot ključni element stabilizacije razmer na Balkanu. Kopenhagenski kriteriji in določila stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov, prilagojenih specifičnim razmeram vsake države posebej, so namreč predpogoj njihovi potencialni integraciji in hkrati odgovor EU na potrebe posamezne države.

Tudi v programu predsedovanja je slovensko predsedstvo kot eno izmed prioritet izpostavilo ohranjanje stabilnosti Zahodnega Balkana. Pri tem je kot potrebna sredstva za doseganje cilja izpostavila ponovno potrditev Solunske agende in dokončanje mreže stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov. Slovenija lahko v konkretni situaciji izkoristi prednost »domačega igrišča« in odigra pomembno vlogo v procesu stabilizacije regije: po eni strani kot članica EU prenaša izkušnje južnim sosedam in po drugi strani na podlagi povezav z državami Zahodnega Balkana priporoča najboljšo prakso v nadaljnjem sprejemanju odločitev. *S tem utemeljujem potrditev druge hipoteze.*

---

³⁰ Na tem mestu pa se moram vprašati, kakšno vlogo lahko Slovenija dejansko odigra na evropskem političnem parketu. Nedvomno je odločitev, da ji je kot prvi novi članici zaupano šestmesečno predsedovanje Svetu EU, veliko priznanje in nagrada za dosedanje uspešno delovanje. Kljub temu pa bo v skupnosti 27 držav težko uveljavljala svoje cilje in postavljala agendo za reševanje aktualnih političnih vprašanj. Ravno v prvi polovici leta 2008 se Slovenija kot predsedujoča sooča z dvema situacijama na Balkanu: odcepitvijo Kosova od Srbije in hrvaško razglasitvijo ERC. Medtem ko je v prvem primeru dokaj nemo opazovala dogajanje ob enostranski razglasitvi kosovske neodvisnosti, je ob razglasitvi ERC poskušala prenesti reševanje slovensko-hrvaških odprtih vprašanj na raven EU. Vprašanje meja med državama je EU vrnila na bilateralno raven reševanja in s tem jasno nakazala, da morata državi sami najti kompromis in urediti razmejitve.

Tretja hipoteza se najbolj konkretno dotika same teme diplomskega dela in se glasi: »Slovenija je Hrvaški najbolj pripomogla k vključevanju v EU kot partnerska država v evropskih projektih pomoči državam pristopnicam.« Pri opredeljevanju vloge Slovenije v hrvaškem predpristopnem procesu sem se soočila z dvema težavama. Prva se je pojavila pri omejevanju področja raziskovanja, saj se proces evropeizacije v končni fazi dotika široke sfere javne politike, političnih procesov in institucij, kot je bilo pojasnjeno že v tretjem poglavju. Ključni problem, ki je vplival na dokončno oblikovanje teme proučevanja in hipoteze, se je izkazal v nedostopnosti literature in formalnih zapisov sodelovanja med državama. Po nasvetu Bojane Černe s SVEZ-a sem se tako osredotočila predvsem na predpristopne programe pomoči, ki jih razpisuje EU v pomoč potencialnim kandidatkam za članstvo, v katerih je v določenih primerih možno zaprositi za sodelovanje tudi drugo državo članico. Pri tem sem izpostavila twinning projekte, ker lahko z njimi najbolj konkretno predstavim sodelovanje med ministrstvi, uradi, inštituti in drugimi institucijami na posameznih področjih obeh držav. Poleg tega so podatki o twining projektih tudi najlažje dostopni na spletu, kjer jih je kot primer bilateralnega sodelovanja med državami objavila Evropska komisija. Natančnejši seznam projektov, v katerih je kot ena izmed partnerskih držav s Hrvaško sodelovala Slovenija, mi je posredoval Andrej Engelman (glej tabelo 6.1.1).

V zadnjih petih letih sta državi uspešno zaključili devet twinning projektov, dva pa sta trenutno aktivna. Poleg tega se vzpostavljajo povezave tudi v programih, ki so namenjeni vzpodbujanju regionalnega sodelovanja. Mednje sodi na primer pobuda INTERREG, ki je oblikovala Sosedski program Slovenija–Hrvaška–Madžarska z namenom promoviranja razvoja trilateralne čezmejne regije v skupni, v prihodnost usmerjen gospodarski in življenjski prostor³¹. Tudi IPA je znotraj druge komponente vzpostavila sedemletni Operativni program za vzpostavitev čezmejnega sodelovanja na regionalni ravni³². Sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško na bilateralni ravni v smislu prenosa dobrih praks na makro-institucionalnem nivoju se odvija predvsem na neformalni ravni in ni institucionalizirano, kar sta mi v razgovoru potrdila oba zgoraj omenjena sogovornika.

---

³¹ Podrobnejše informacije dostopne na <http://www.interreg-slohucro.com/>.

³² Podrobnejše informacije dostopne na <http://www.strategija.hr/Default.aspx>.

Kljub delnemu uspehu pri raziskovanju tretje hipoteze sem pričakovala več rezultatov o izmenjavi med državama na institucionalni ravni. Zgodovinska izkušnja sobivanja v skupni državi in navsezadnje tudi dejstvo, da sta Slovenija in Hrvaška sosedi z razvito gospodarsko, politično in kulturno izmenjavo, sta bila po mojem mnenju dovolj pomembna razloga za sodelovanje v hrvaškem predpristopnem procesu. Primarni cilj diplomskega dela je bil proučevati prenos dobrih praks na institucionalnem nivoju. Kljub temu pa sem se morala soočiti s pomanjkanjem podatkov in ugotovitev, da na omenjenem področju relevantnih povezav ni moč najti. Raziskovanje sodelovanja v programih predpristopne pomoči, razpisanih s strani EU, se je izkazalo za bistveno bolj uspešno, kar povezujem z dejstvom, da na omenjeni način sama EU spodbuja sodelovanje med državami članicami in kandidatkami za vključitev. Pri podrobnejši analizi twinning projektov, ki so se že zaključili ali se trenutno v izvajajo (glej tabelo 6.1.1), pa sem opazila, da je v skupno devetih razpisanih projektih Hrvaška za vodilnega oz. samostojnega partnerja pri izvedbi izbrala Slovenijo samo v enem primeru. V ostalih je vodenje projektov zaupala »starim« članicam EU.

Na osnovi predstavljenih podatkov in rezultatov raziskovanja *lahko tretjo hipotezo le delno potrdim.*

Hrvaška je v zadnjih letih nedvoumno začrtala svojo pot k evropskim integracijam. Največjo oviro pri samem procesu vključevanja pa utegne predstavljati njihov lasten nacionalizem, ki je v preteklosti že uspel zadržati tok dogodkov. Spomnimo se: leta 2005 je prvič v zgodovini EU prestavila začetek pogajanj s kandidatko zaradi njenega neizpolnjevanja političnih kriterijev. V Hrvaškem primeru je bilo izpostavljeno nezadostno sodelovanje s haaškim sodiščem pri iskanju vojnega zločinca Anteja Gotovine, ki ga je velik del hrvaške populacije smatral kot vojnega heroja in osvoboditelja ozemlja. V istem obdobju lahko ugotovimo največji padec podpore vključevanju v EU med prebivalci, ko je članstvu nasprotovalo kar 48% anketiranih (Internet 17: 14). V zadnjem času je v ospredju aktualna situacija uveljavitve ERC, ki jo je Hrvaška navkljub dogovoru s sosednjimi državami, da cone ne bo uveljavila dokler ne bo sprejeta skupna rešitev, enostransko uvedla za vse države članice EU. Hrvaški politični vrh je vztrajal pri sprejetju odločitvi, ne glede na izjave nekaterih vidnih evropskih politikov, da bi utegnila s tem negativno vplivati na potek pristopnih pogajanj. Časnik Delo je v začetku marca 2008 povzemal rezultate ankete hrvaškega

časnika Večernji list, po kateri se je kar 58% od 900 anketiranih oseb odločilo, da je uveljavitev ERC bolj pomembna kot hrvaško članstvo v EU, ki ga podpira slabih 34% (Internet 40).

Po dveh mesecih intenzivnega pritiska s strani EU je hrvaški politični vrh le doumel resnost situacije in posledice, ki bi jih potencialna zamrznitev v pogajalskem procesu lahko imela za prihodnost države in naroda. Po zamrznitvi izvajanja ERC-ja bo naloga političnega vodstva v prihodnjih mesecih prepričati prebivalce, da članstvo v EU nima alternative in da je dolgoročna prosperiteta države možna le znotraj omenjene integracije. Vsakršna izolacija Hrvaške na račun ohranitve nacionalnih interesov ne vodi k nadaljnjemu razvoju države in izboljšanju življenjskega standarda navadnih državljanov. Slednje pa naj bi v sodobni demokratični državi predstavljalo ključno vodilo v delovanju političnega vodstva.

LITERATURA

Samostojne publikacije:

1. Barnes, Ian in Pamela Barnes (2007): Enlargement. V Michelle Cini (ur.): *European Union Politics*, 421–440. New York: Oxford University Press.
2. Bideleux, Robert (1996): Bringing the East Back In. V Robert Bideleux in Richard Taylor (ur.): *European Integration and Disintegration. East and West*, 225–251. London: Routledge.
3. Boh, Tomaž (2005): *Evropeizacija in izvajanje skupnih evropskih okoljskih politik v Sloveniji*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Börzel, Tanja A. in Thomas Risse (2003): Conceptualizing the Domestic Impact of Europe. V Kevin Featherstone in Claudio M. Radaelli (ur.): *The Politics of the Europeanization*, 57–80. New York : Oxford University Press..
5. Featherstone, Kevin (2003): Introduction: In the name of »Europe«. V Kevin Featherstone in Claudio M. Radaelli (ur.): *The Politics of the Europeanization*, 3–26. New York : Oxford University Press.
6. Fink Hafner, Danica in Damjan Lajh (2005): *Proces evropeizacije in prilagajanje političnih ustanov na nacionalni ravni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Grabbe, Heather (2003): Europeanization Goes East: Power and Uncertainty in the EU Accession Process. V Kevin Featherstone in Claudio M. Radaelli (ur.): *The Politics of the Europeanization*, 303–327. New York : Oxford University Press.
8. Kasapović, Mirjana (2001): Demokratska konsolidacija i izborna politika u Hrvatskoj 1990–2000. V Mirjana Kasapović (ur): *Hrvatska politika 1990–2000: Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj*, 15–40. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
9. Lajh, Damjan (2005): Ustavne izbire na pojugoslovanskem prostoru. V Danica Fink Hafner, Damjan Lajh in Alenka Krašovec: *Politika na območju nekdanje Jugoslavije*, 45–64. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
10. Lajh, Damjan (2006): *Evropeizacija in regionalizacija. Spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike v EU v Sloveniji*. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
11. Lajh, Damjan in Alenka Krašovec (2007): Post-Yugoslav region between democratisation and europeanisation of party politics: Experiences from Slovenia

- and Bosnia-Herzegovina. V *Politics in Central Europe, The Journal of the Central European Political Science Association* 3(1–2), 71–91.
12. Olsen, Johan (2003): Europeanization. V Michelle Cini (ur): *European Union Politics*, 333–348. New York : Oxford University Press.
  13. Pejanović, Mirko (2006): Struktura i karakteristike razvoja političkog pluralizma u Bosni i Hercegovini 1989–2003. V Danica Fink Hafner in Mirko Pejanović (ur): *Razvoj političkog pluralizma u Sloveniji i Bosni i Hercegovini*, 45–70. Sarajevo, Ljubljana: Promocult Sarajevo, Fakulteta za družbene vede Ljubljana, Fakultet političkih nauka u Sarajevu.
  14. Radaelli, Claudio M. (2003): The Europeanization of Public Policy. V Kevin Featherstone in Claudio M. Radaelli (ur.): *The Politics of the Europeanization*, 27–56. New York : Oxford University Press.
  15. Ribičič, dr. Ciril (2000): *Podoba parlamentarnega desetletja*. Ljubljana: Samozaložba.
  16. Sedelmeier, Ulrich in Helen Wallace (2000): Eastern Enlargement. Strategy or Second Thoughts? V Helen Wallace in William Wallace (ur): *Policy-Making in the European Union*, 427–460. New York: Oxford University Press.
  17. Sokol, Smiljko (1991): Temeljne značilnosti ureditve oblasti Republike Hrvaške po novi ustavi. *Teorija in praksa* 28(5–6), 607–613.
  18. Vukadinović, Radovan (2002): *Varnost v Jugovzhodni Evropi*. Ljubljana: FDV.
  19. Wallace, Helen, William Wallace in Mark A. Pollack (2005): *Policy-Making in the European Union. Fifth Edition*. New York: Oxford University Press.
  20. Young, Alasdair R. (2005): The Single Market. V Helen Wallace, William Wallace in Mark A. Pollock: *Policy–Making in the European Union. Fifth Edition*, 93–112. New York: Oxford University Press.

Internetni viri

21. *Internet 1*: European Commission (2007): *Accession Criteria*. Dostopno na http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/criteria/index_en.htm (12. november 2007).
22. *Internet 2*: European Commission (2007): *The Stabilisation and Association Process*. Dostopno na

- http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_sl.htm (12. november 2007).
23. *Internet 3*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Povjest PSP-a..* Dostopno na <http://www.mvpei.hr/ei/default.asp?ru=510&gl=200610100000001&sid=&jezik=1> (14. november 2007).
24. *Internet 4*: Hrvatski sabor (2007): *Hrvatska na putu u Europsku uniju.* Dostopno na <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=385> (13. november 2007).
25. *Internet 5*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2002): *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske, s jedne strane, i Europskih zajednica i njihovih država članica.* Dostopno na http://www.mvpei.hr/ei/download/2002/07/05/SSP_bez_dodataka.pdf (13. november 2007).
26. *Internet 6*: Commission of the European Communities (2002): *Report from the Commission, The Stabilisation and Association Process for South East Europe, First Annual Report.* Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0163en01.pdf (16. november 2007).
27. *Internet 7*: Commission of the European Communities (2003): *Report from the Commission. The Stabilisation and Association Process for South East Europe, Second Annual Report.* Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0139en01.pdf (17. november 2007).
28. *Internet 8*: European Commission (2007): *Main steps towards EU.* Dostopno na http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/croatia/eu_croatia_relations_en.htm (17. november 2007).
29. *Internet 9*: Commission of the European Communities (2004): *Opinion on Croatia s Application for Membership of the European Union.* Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2004/com2004_0257en01.pdf (17. november 2007).
30. *Internet 10*: Slovenija. Doma v Evropi (2007): *Širitev kot proces.* Dostopno na <http://evropa.gov.si/siritev/proces-siritev/> (18. november 2007).

31. *Internet 11*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Što su pregovori o pristupanju?* Dostopno na <http://www.eu-pregovori.hr/Default.asp?ru=429&sid=&akcija=&jezik=1> (18. november 2007).
32. *Internet 12*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Struktura za pregovore o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji*. Dostopno na <http://www.eu-pregovori.hr/Default.asp?ru=396&sid=&akcija=&jezik=1> (24. november 2007).
33. *Internet 13*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Nacionalni odbor za praćenje pregovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji*. Dostopno na <http://www.eu-pregovori.hr/Default.asp?ru=418&sid=&akcija=&jezik=1> (24. november 2007).
34. *Internet 14*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Pregled stanja procesa pregovora*. Dostopno na http://www.eu-pregovori.hr/files/PREGLED_STANJA_PROCESA_PREGOVORA-2007-07-26-M.pdf (24. november 2007).
35. *Internet 15*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Izvešće o napretku za 2007. godinu*. Dostopno na http://www.mvpei.hr/ei/download/2007/11/27/Izvijesce_o_napretku_RH_2007_hrv.pdf (29. november 2007).
36. *Internet 16*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2007): *Odrednice vanjske politike*. Dostopno na <http://www.mvpei.hr/MVP.asp?pcpid=4> (3. december 2007).
37. *Internet 17*: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (2006): *Stavovi građana Hrvatske o Europskoj uniji; Omnibus, prosinac 2005*. Dostopno na http://www.mvpei.hr/ei/download/2006/01/31/omnibus_prosinac_05.ppt#615,12,4.P oznavanjeEuropskeunije (3. december 2007).
38. *Internet 18*: Komisija Evropskih skupnosti (2006): *Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2006–2007*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/siritev/strategija-siritve.pdf> (12. januar 2008).
39. *Internet 19*: Slovenija. Doma v Evropi (2008): *Vključevanje Slovenije v Evropsko unijo*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/slovenija-clanica/vkljucevanje/proces/> (14. januar 2008).

40. *Internet 20*: Služba vlade RS za evropske zadeve (2008): *Pristop Republike Slovenije k Evropski uniji*. Dostopno na http://www.svez.gov.si/si/dejavnosti/arhiv_dejavnosti/ (14. januar 2008).
41. *Internet 21*: Ministrstvo za zunanje zadeve (2008): *Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije*. Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, 17. decembra 1999. Dostopna na http://www.mzz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/podzakonski_akti/deklaracija_o_zunanji_politiki_republike_slovenije/ (15. januar 2008).
42. *Internet 22*: *Deklaracija o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2007–junij 2008*. Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, 27. marca 2007. Dostopna na <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200731&dhid=88664> (15. januar 2008).
43. *Internet 23*: Ministrstvo za zunanje zadeve (2002): *Prispevek Republike Slovenije pri uresničevanju evropske politike na področju JVE*. Dostopno na [http://www.mzz.gov.si/index.php?id=13&tx_ttnews\[tt_news\]=10944&tx_ttnews\[backPid\]](http://www.mzz.gov.si/index.php?id=13&tx_ttnews[tt_news]=10944&tx_ttnews[backPid]) (15. januar 2007).
44. *Internet 24*: Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (2008): *Programi Evropske unije*. Dostopno na <http://www.mvpei.hr/ei/default.asp?ru=157&sid=&akcija=&jezik=1> (24. januar 2008).
45. *Internet 25*: Slovensko predsedstvo EU 2008 (2008): *Predsedujoči trio*. Dostopno na http://www.eu2008.si/si/The_Council_Presidency/trio/index.html (30. januar 2008).
46. *Internet 26*: Slovensko predsedstvo EU 2008 (2008): *Program slovenskega predsedovanja Svetu EU: Si.nergija za Evropo*. Dostopno na http://www.eu2008.si/includes/Downloads/misc/program/Programme_si.pdf (30. januar 2008).
47. *Internet 27*: The Economist (2007): Kosovo's future; The day after independence. *The Economist*, 22. november. Dostopno na: http://www.economist.com/research/articlesBySubject/displaystory.cfm?subjectid=348882&story_id=10177159 (2. februar 2008).
48. *Internet 28*: RTV Slovenija, MMC (2007): *Izmučeno Kosovo brez rešitve tudi v VS-ju*, 29. december. Dostopno na

- http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=2&c_id=160491 (2. februar 2008).
49. *Internet 29*: Aleš Gaube (2008): *ERC resna zavora za hrvaški vstop v EU*, 30. januar. Dostopno na <http://www.dnevnik.si/novice/eu/295738/> (4. februar 2008).
50. *Internet 30*: Delo (2005): Slovenski protest proti hrvaškemu pravilniku. *Delo*, 16. december. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,106430&src=rp (5. februar 2008).
51. *Internet 31*: Delo (2006): Uveljavitev ekološko-ribolovne cone najpozneje 2008? *Delo*, 14. december. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,35,177837 (5. februar 2008).
52. *Internet 32*: Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (2007): *Izveščice o napretku za 2007. godinu*. Dostopno na http://www.mvpei.hr/ei/download/2007/11/27/Izvijesce_o_napretku_RH_2007_hrv.pdf (5. februar 2008).
53. *Internet 33*: Slovenija. Doma v Evropi (2007): *Hrvaško v primeru uveljavitve ERC čakajo ukrepi*, 28. december. Dostopno na <http://evropa.gov.si/novice/18289/> (5. februar 2008).
54. *Internet 34*: European Commission (2007): *Instrument for Pre accession Assistance »IPA«*. Dostopno na http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/ipa/index_en.htm (17. februar 2008).
55. *Internet 35*: European Comission (2008): *Boost for border policing*. Dostopno na http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/financial_assistance/cards/cases/30_hr_borderp_olice_en.pdf (23. februar 2008).
56. *Internet 36*: European Comission (2008): *Twinning experience helps Croatian asylum institutions*. Dostopno na http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/cards/case_studies_en.htm#cro (23. februar 2008).
57. *Internet 37*: Delegation of the European Commission to the Republic of Croatia: *Delegation's Newsletter No. 30–31*. Dostopno na <http://www.delhrv.ec.europa.eu/en/static/view/id/180> (23. februar 2008).
58. *Internet 38*: Slovenia, Hungary, Croatia (2008). Dostopno na <http://www.interreg-slohucro.com/> (27. februar 2008).

59. *Internet 39*: Služba vlade Republike Slovenije za evropske zadeve (2008). Dostopno na <http://www.svez.gov.si/index.php?id=1087> (1. marec 2008).
60. *Internet 40*: Delo (2008): Za Hrvate ERC pomembnejši od vstopa v EU. *Delo*, 3. marec. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,275749 (3. marec 2008).
61. *Internet 41*: Delo (2008): Zasilna zavora projekta ERC? *Delo*, 12. marec. Dostopno na http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=167511 (13. marec 2008).
62. *Internet 42*: RTV Slovenija, MMC (2008): *EU velikodušno nagradil potezo Hrvaške*, 13. marec. Dostopno na http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=167538 (13. marec 2008).
63. *Internet 43*: Dnevnik (2008): Barroso: Hrvaška bi lahko pogajanja končala do jeseni 2009. *Dnevnik*, 13. marec. Dostopno na <http://www.dnevnik.si/novice/eu/305229/> (13. marec 2008).

Intervju z Andrejem Engelmanom, vodjo Sektorja za tesno medinstitucionalno sodelovanje pri Službi vlade Republike Slovenije za evropske zadeve. Ljubljana, 29. februar 2008.

Intervju z Bojano Černe, predstavnico oddelka za širitev in Zahodni Balkan znotraj Urada za koordinacijo pri Službi vlade Republike Slovenije za evropske zadeve. Ljubljana, 13. februar 2008.